

Dagboek van reserve Eerste-Luitenant
Hendrik Kolling
Krijgsgevangene No.7499

Bewerkt door M. Rekers (kleindochter)

Inhoudsopgave

Algemene informatie over Hendrik Kolling	3
Inleiding bij het dagboek.....	5
Personen die genoemd worden in het dagboek	7
Het verblijf in Oflag XXI-C/Z Grüne bei Lissa.....	8
Het dagboek	9
De voettocht van Lissa naar Stalag VIII-C Belaria bij Sagan	11
Het verblijf in en de reis van Belaria naar Oflag 67 Neubrandenburg.....	29
Kampvoorschriften.....	47
Pakketten voorraad	48
Namenlijst met indeling van de hokken.....	49
Waschlijst met Kgf.-nummers	50

Algemene informatie over Hendrik Kolling

Hendrik Kolling werd op 3 juli 1905 geboren in Utrecht.

Hij was getrouwd met Emme Sophie Louise Colin met wie hij twee dochters had.

Toen hij op 21 juni 1943 vanuit Stalag 315 Amersfoort in krijgsgevangenschap werd weggevoerd, was zijn echtgenote 7 maanden in verwachting van hun derde kind.

Zijn rang als reserve-officier was op dat moment 1^e luitenant bij het 4^e Regiment Veld Artillerie R.O.-87

Het eerste krijgsgevangenenkamp waarin hij terecht kwam was Oflag XXI-C/H Schildberg.

Hier verbleef hij slechts een klein half jaar om op 6 december 1943 te worden overgeplaatst naar Oflag XXI-C/Z Grüne bei Lissa.

Vervolgens zou hij na een voet- en treinreis via diverse andere kampen tenslotte in Oflag 67 Neubrandenburg door de Russen worden bevrijd.

Zoals zovelen van zijn lotgenoten heeft hij nauwelijks iets over die tijd aan zijn kinderen verteld. De dingen die hij ze wél vertelde waren positieve of grappige citaten.

Persoonlijk kan ik me er maar drie herinneren die ik op mijn beurt weer van mijn moeder (zijn tweede dochter) hoorde:

- Er werd Sinterklaas gevierd waarbij iemand zo goed en zo kwaad als het ging als Sinterklaas werd verkleed en men elkaar kleine cadeautjes gaf, zonder geldelijke waarde, zoals bijvoorbeeld een leeg luciferdoosje.
- Een geïrriteerde Duitser vond de Nederlanders heel vervelend omdat ze alles doorkletsen aan afdelingen van andere nationaliteiten, ofwel zoals hij het uitdrukte: "Die verdammten Holländer sprechen alle Sprachen".
- Een Duitser die belast was met het regelen van de schoonmaak in het kamp had een Italiaan een kruiwagen en schop gegeven met de opdracht de paardevijgen op te ruimen. De Italiaan in kwestie had daar zo zijn eigen methode voor en legde de keutels met zijn blote handen op de schop om ze daarna in de kruiwagen te deponeren. De Duitser die dit aanschouwde zou vervolgens hoofdschuddend hebben gezegd: "Was ein Land, was ein Volk. Man muß es gesehen haben um es zu glauben!". Die laatste zin werd in de familie uiteindelijk een soort spreekwoord.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Personalkarte I: Personelle Angaben

Personalkarte Nr. 7199
Lager: XXL A

Kriegsgefangenen-Stammlager:

Name: Kölling
Vorname: Hendrik
Geburtsort und -ort: 3.7.1905 Utrecht
Religion: —
Vorname des Vaters: Hendrik
Familienname der Mutter: van Coolwijk

Staatsangehörigkeit: Holländer
Dienstgrad: Ober Leutnant
Truppenteil: 4 RVA. Komp. usw.:
Zivilberuf: Inspektor Berufs-Gr.:
Matrikel Nr. (Stammrolle des Heimatstaates):
Gefangennahme (Ort und Datum): 21.6.48. Omerzpart
Ob gesund, krank, verwundet eingeliefert:

Photobild

Nähere Personalbeschreibung

Größe	Haarfarbe	Besondere Kennzeichen:
<u>1,69</u>	<u>Braun</u>	
Augenfarbe		Name und Anschrift der zu benachrichtigenden Person in der Heimat des Kriegsgefangenen
<u>Blaue</u>	<u>Blau</u>	
Fingerabdruck des rechten Zeigefingers		<u>E. S. L. Kölling - Colin</u> <u>Voorburg 2. H.</u> <u>Schellinglaan 4.</u>

Wenden!

4e REGIMENT VELDARTILLERIE

(a)

AANTEKENINGEN (d)

betreffende (e) Kölling

(f) Hendrik

rang (c, ie.) 1ste Lt

categorie, lichting enz. (g) R.O-87

geboren te (h) Utrecht

op (i) 3 Juli 1905

kerkelijke gezindte (j) L

vader (k) Hendrik

moeder (l) van Coolwijk

(m) Johanna Arnolda

Zie voor den tekst van de noten het gestelde op den omslag.

Командный Военнопленный Офицер.

Голландский Военнопленный Офицер: Nederlandse krijgsgevangene Officier

Inleiding bij het dagboek

Van de twee in krijgsgevangenschap doorgebrachte jaren bestrijkt het dagboek slechts de periode van 1 januari 1945 tot 1 juni 1945. Dit zijn de laatste 19 dagen in Lissa en het laatste kleine half jaar dat hij in Oflag 67 Neubrandenburg verbleef. Zijn reis terug naar huis is hierin maar voor een deel beschreven.

Tijdens zijn gevangenschap heeft hij stenografie volgens het systeem Pont geleerd en dat vervolgens gebruikt om zijn dagverslag in te schrijven.

Gelukkig bleek het instituut Pont nog te bestaan en er iemand bereid te zijn om zijn aantekeningen te ontcijferen¹. De tekst in deze bewerking van het dagboek is hiervan een afschrift, waarbij de spelling en onderstrepingen overgenomen zijn uit het origineel.

Waar symbolen niet herkenbaar waren, heb ik dat aangegeven met het woord 'onleesbaar' tussen vierkante haken.

Behalve voor de dagverslagen werd dit schriftje ook gebruikt voor het maken van allerlei notities, oefeningen en berekeningen, samenhangend met de lessen die hij volgde (o.a. steno en wiskunde) waarbij hij ook de namen van boeken of lesmethodes die daarvoor gebruikt werden noemt. Daarnaast hield hij er zijn pakketten- en sigarettenvoorraden in bij. Los tussengevoegd zijn een tweetal lijsten met personen en/of Kgf.-nummers.

Alleen een illustratieve alinea over de regels in het kamp, een opsomming van de inhoud van de voedselpakketten, plus de losse namen-/nummerlijsten zijn overgenomen.

De rest lijkt me van onvoldoende belang om hier te reproduceren.

Wanneer er bij afbeeldingen vermeld staat "uit zijn bezit" dan wordt daarmee bedoeld: uit het bezit van Hendrik Kolling, door hem mee terug gebracht naar huis.

M. Rekers
19 juni 2024

¹ Mijn dank gaat hiervoor in het bijzonder uit naar mevrouw R. Slagter.

S = α M = β Z = γ
 R = δ B = ϵ

1945

1/1	-6S	11 ³⁰ ; 13 ³⁰ Ges	-12Z	1,8 ⁴⁵	1,7 ³⁰ 024L 1 ²⁰
2/1	-1B	10 ³⁰ ; 15 ³⁰ Ges		20	18 km dop
3/1	0B	9 ⁴⁵ ; 16 ³⁰ Ges	-15SB	1,8 ¹⁰ ; 2,1 ¹⁰	1,1 ¹⁰ 23/1
4/1	3B	9 ³⁰ ; 15 ³⁰ Ges		8	1,5 ¹⁰ 20 km
5/1	-1B	16 ⁰⁰ 10 ³⁰ Ges	-10Z	1,9 ³⁰	1,9 ³⁰ 23/1
6/1	-3B	9 ⁴⁵ ; 15 ³⁰ Ges			
7/1	-7B	10 ¹⁵ ; 13 ³⁰ Ges	-3B	1,5 ³⁰	Cardale 1,1 ¹⁰
8/1	-2B	9 ⁴⁵ ; 15 ³⁰ Ges		0,20	1,5 km
				-3BS	1,8 ³⁰ 1,5 ³⁰ 23/1
9/1	-4S	10 ⁰⁰ ; 15 ⁴⁵ Ges			2,1 km
10/1	-4S	9 ⁴⁵ ; 16 ⁰⁰ Ges	-1BS	1,1 ¹⁰	1,1 ¹⁰ 23/1
11/1	1B	10 ¹⁰ ; 13 ³⁰ Ges			2,4 km
12/1	3B	15 ⁴⁵ Ges			2,3 km
13/1	-2B	9 ⁴⁵ ; 14 ¹⁵ Ges	-1Z	1,2	1,2 23/1
14/1	-7M	10 ¹⁵ ; 15 ³⁰ Ges	-19S	1,2	1,2 23/1
15/1	-4B	10 ¹⁰ ; 16 ⁰⁰ Ges			2,1 km
16/1	-11Z	8 ¹⁵ ; 15 ⁰⁰ Ges	-5S	3,4	3,4 23/1
17/1	-5B	10 ⁰⁰ ; 14 ⁰⁰ Ges	-3B	4	4 23/1
18/1	-2B	10 ⁰⁰ ; 15 ⁴⁵ Ges	0B	5	5 31/6
19/1	0B	15 ³⁰ 10 ² 15 ⁰⁰ Ges	3B	1,2 ³⁰	1,2 ³⁰ 1/2
20/1	-2B	16 ⁰⁰ -17 ⁰⁰ 13 ³⁰ Ges			2,2
21/1	-8Z	9 ⁰⁰ 14 ⁰⁰ Ges			2,4 ³⁰ 1,0

De eerste pagina uit het dagboek. De indeling is in twee keer drie kolommen. In de eerste kolom de datum en de weekdag, in de tweede de temperatuur en S(nieuw), M(ist), Z(on), R(egen) of B(ewolkt). In de derde kolom het summiere dagverslag.

Personen die genoemd worden in het dagboek

Em	Emme, zijn echtgenote
Luitenant Kosten	1 ^e luitenant C.W. Kosten, Kgf. 7480
Van Ekelén	1 ^e luitenant Th.J. van Eekelen, Kgf. 7388
Fiévez	kapitein A.H.J.L. Fiévez, Kgf. 30625
Dr. Walther Boer	kapitein C.L. Walther Boer, Kgf. 30485
Lieftinck	1 ^e luitenant P. Lieftinck, Kgf. 7416
Pieters	2 ^e luitenant R.P. Pieters, Kgf. 30284
Kapitein Kalmeyer	kapitein M.R.H. Calmeijer, Kgf. 30966
Kapitein G. Wilson	dit kan alleen J.J.C.P. Wilson, Kgf. 31090 zijn, wiens lezingen in diverse andere dagboeken worden genoemd.
Reyenga	2 ^e luitenant Reijenga, Kgf. 30134
Majoor Koppen	majoor G.A. Koppen, Kgf. 30209
Ritter von Bek	verbindingsofficier Hauptmann Ritter von Eck
Kapitein Voorst van Beest	kapitein J.M. Voorst van Beest, Kgf. 7738
Kanis	1 ^e luitenant J.A. Kanis, Kgf. 7495
Abrahams	1 ^e luitenant J. Abrahams, Kgf. 7320

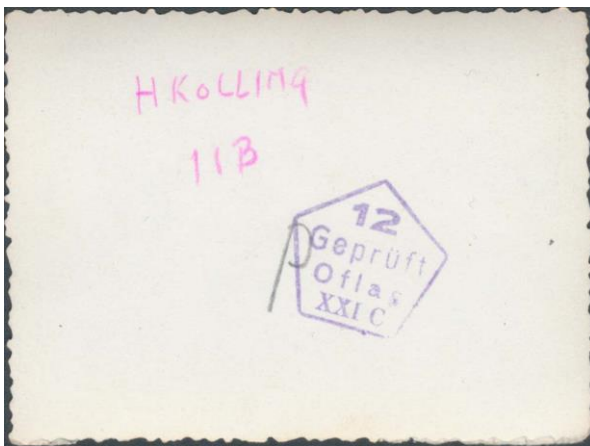
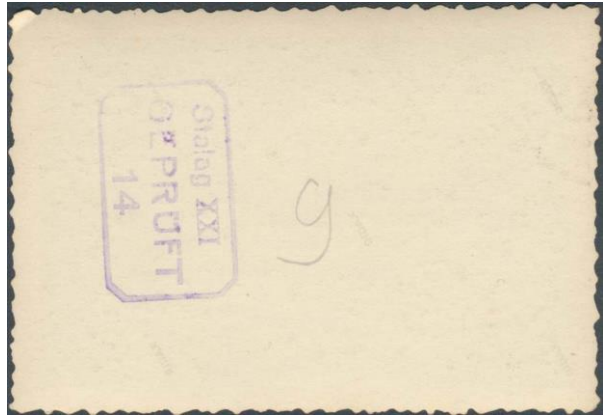
De twee apart bijgevoegde namenlijsten waarvan het overgrote merendeel van de personen niet in de dagverslagen wordt genoemd, volgen aan het eind van dit document.

Het verblijf in Oflag XXI-C/Z Grüne bei Lissa

Nadat hij op 21 juni 1943 in Amersfoort gevangen werd genomen, werd hij afgevoerd naar Oflag XXI C/H Schildberg.

Tijdens zijn verblijf aldaar werd terug in Nederland zijn derde dochter geboren.

De familiekiekjes die zijn echtgenote hem stuurde heeft hij ontvangen nadat deze geprüft en goed waren bevonden.

De vermelding 11B zal het nummer zijn van de barak waarin hij was ondergebracht. Hij verbleef slechts een half jaar in Schildberg tot zijn overplaatsing naar Lissa op 8 december 1943. Over dat eerste half jaar en het daaropvolgende jaar in Lissa weet ik niets méér dan dat wat er door lotgenoten is opgetekend².

² De gehele periode van krijgsgevangenschap is onder andere beschreven door 1e luitenant P.L.J.M.A. Müller, Kgf. 6542, die gedurende deze jaren in precies dezelfde kampen heeft verbleven. Zij noemen elkaars naam echter nooit.

Het dagboek

1945

Maandag 1-1

-6 sneeuw

Appèl 11.00; 13.30 gewerkt, gelezen.

Dinsdag 2-1

-1 bewolkt

Appèl 10.30; 15.30 gewerkt, gelezen.

Woensdag 3-1

0 bewolkt

Appèl 9.45; 16.00 gelezen, gewerkt.

Donderdag 4-1

3 bewolkt

Appèl 9.30; 15.30 gewerkt, gelezen.

Vrijdag 5-1

-1 bewolkt

Gebaad; 16.00 Appèl; gelezen, gewerkt, geen water, licht storing.

Zaterdag 6-1

-3 bewolkt

Appèl 9.45; 15.30 gelezen, gewerkt, licht storing.

Zondag 7-1

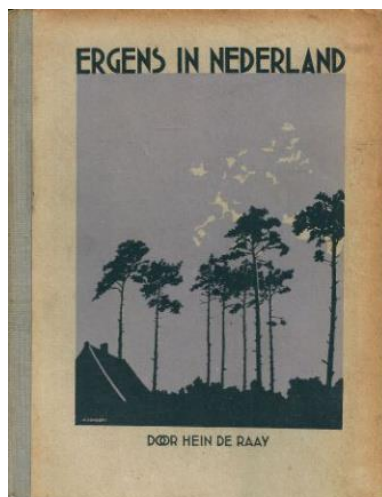
-7 bewolkt

Appèl 10.15; 13.30 gelezen, gewerkt, opening ijsbaan.

Maandag 8-1

-2 bewolkt

Appèl 9,45; 15.30 gelezen "Ergens in Nederland" door H. de Raay, gewerkt.

Dinsdag 9-1

-4 sneeuw

Appèl 10.00; 15.45 gelezen, ½ vealloaf; ½ marmelade, gewerkt, weer water.

Woensdag 10-1

-4 sneeuw-zon-sneeuw

Appèl 9.45; 16.00 gelezen, patience.

Donderdag 11-1

1 bewolkt

Appèl 10.00; 15.30 gelezen, gewerkt, patience.

Vrijdag 12-1

3 bewolkt

Gebaad; Appèl 15.45; gelezen.

Zaterdag 13-1

-2 bewolkt

Appèl 9.45; 14.15 Plaatjesappèl, gelezen, gewerkt.

Zondag 14-1

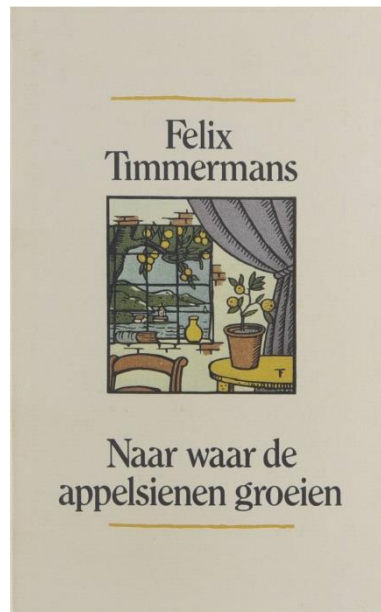
-7 mist

Appèl 10.15; 13.30 gelezen, gewerkt, toneel Waar de ster blijft stilstaan³

Maandag 15-1

-4 bewolkt

Appèl 10.00; 16.00 gelezen Naar waar de appelsienen groeien; ½ meatloaf.

Dinsdag 16-1

- 11 zon

Grote Abwehrslag; 15.00 Appèl; gelezen, gewerkt.

Woensdag 17-1

- 5 bewolkt

Appèl 10.00; 14.00 gelezen, gewerkt, gewogen 61 kg.

Donderdag 18-1

-2 bewolkt

Appèl 10.00; 15.45 gelezen, gewerkt, ½ melk, ½ corned beef, Maleise les

Vrijdag 19-1

0 bewolkt

Gebaad; 15.30 Appèl chaos; Vertrek aangezegd.

³ "En waar de ster bleef stille staan". Kerst- en Driekoningenverhaal door Felix Timmermans en Eduard Veterman.

De voettocht van Lissa naar Stalag VIII-C Belaria bij Sagan

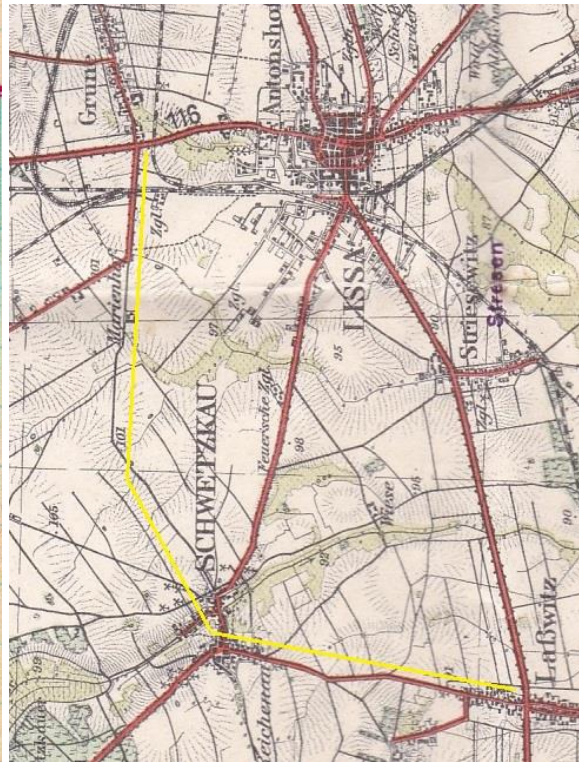
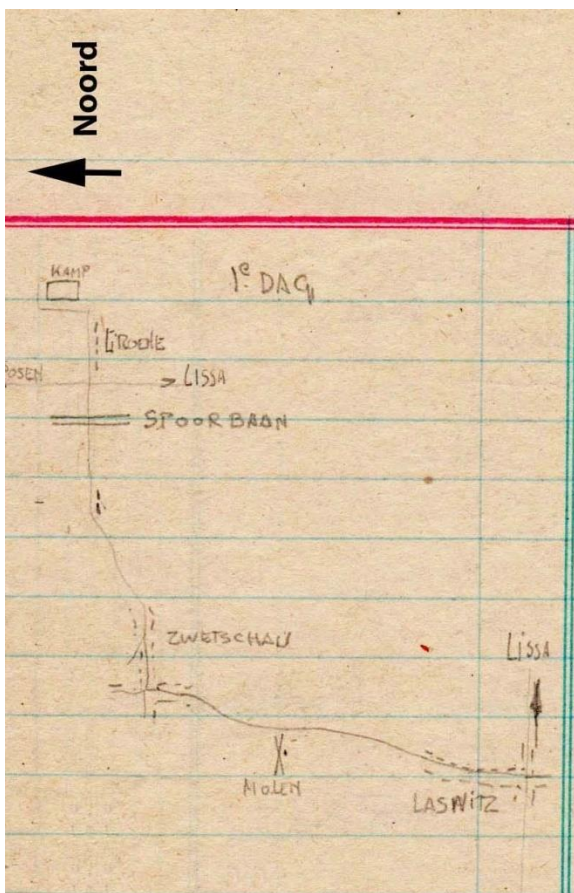
De voettocht duurde een week en het was een barre tocht gezien de winterse omstandigheden. Over de ontberingen schrijft hij niet en beperkt zich tot het dagelijks vermelden van het weertype en de temperatuur. Slechts eenmaal schrijft hij kernachtig "Zeer koud".

Van elke dagmars schetste hij een kaartje van de afgelegde route, met voldoende details om aan de hand van kaarten uit die tijd (voor de Duitse naamgeving) en met behulp van de digitale media van nu, te kunnen reconstrueren hoe ze exact zijn gelopen.

Zaterdag 20-1

- 2 bewolkt

Vertrokken; 16.00-17.30 aangekomen 12.30 Altlaube [Dlugie Stare] Laszwitz [Lasocice] 12 km.

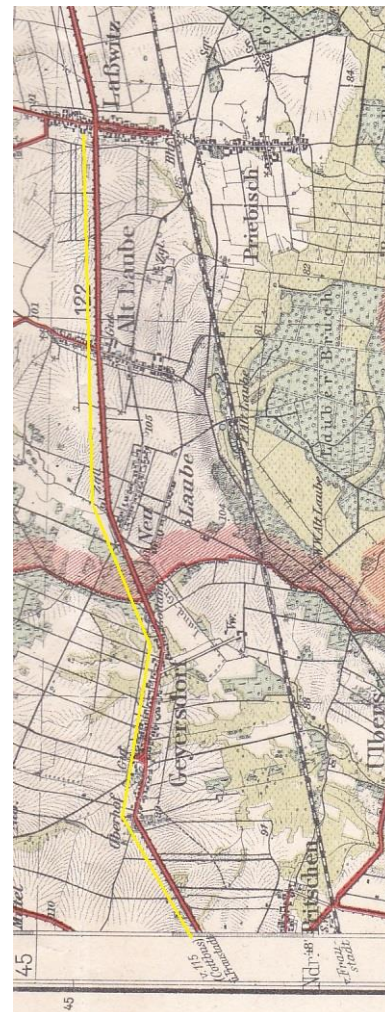
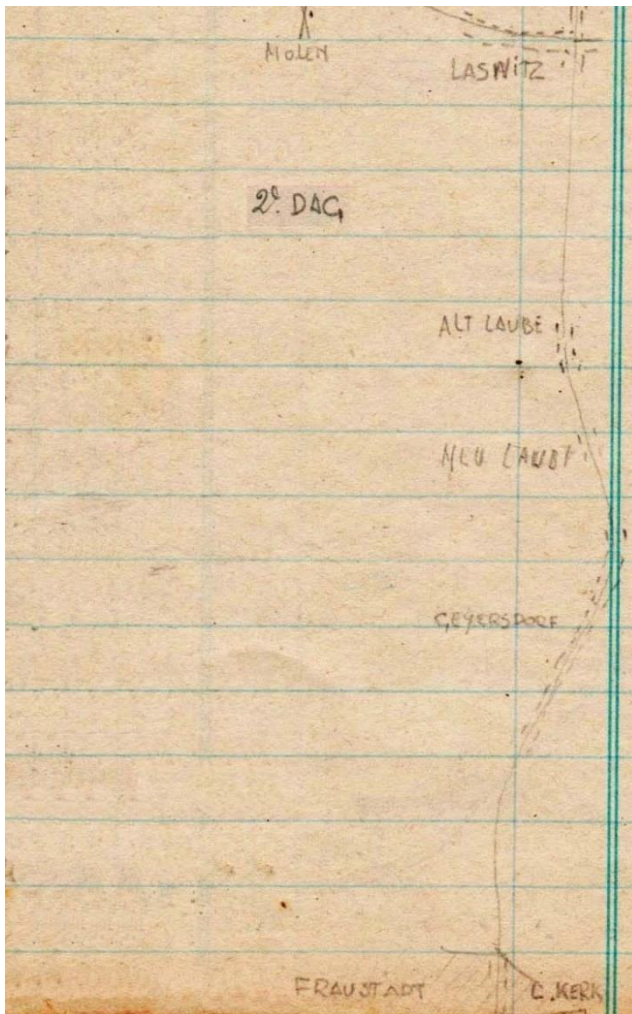
Van de molen rest een kring in het landschap.

Kaart Großblatt 80 1:100.000 uit zijn bezit.

Zondag 21-1

-? zon

Vertrokken 9.00; aangekomen 14.00 Fraustad [Wschowa]; geslapen bij Fransen [nationaliteit of misschien Frantzen, Kgf. 7405?], pap, 12 km.

Großblatt 80 uit zijn bezit.

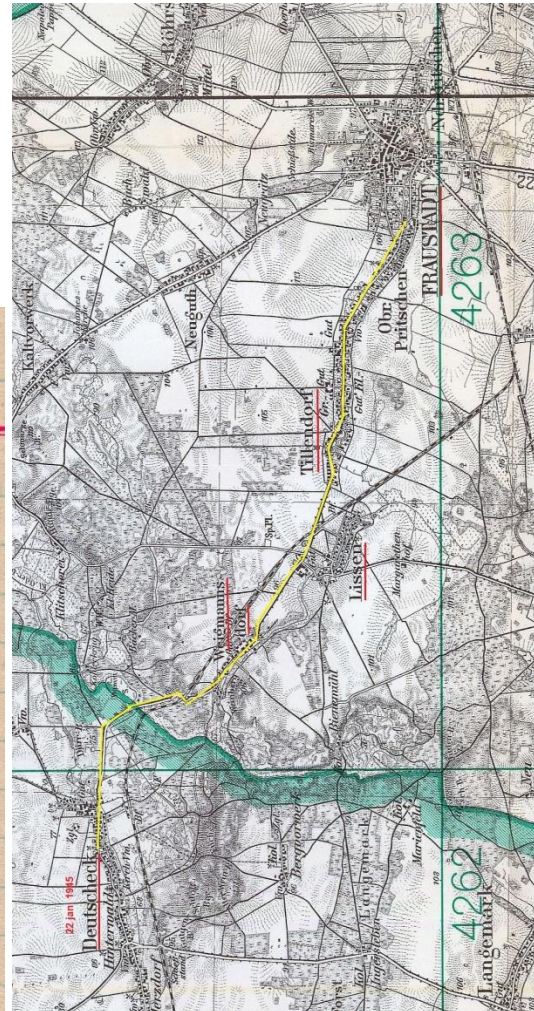
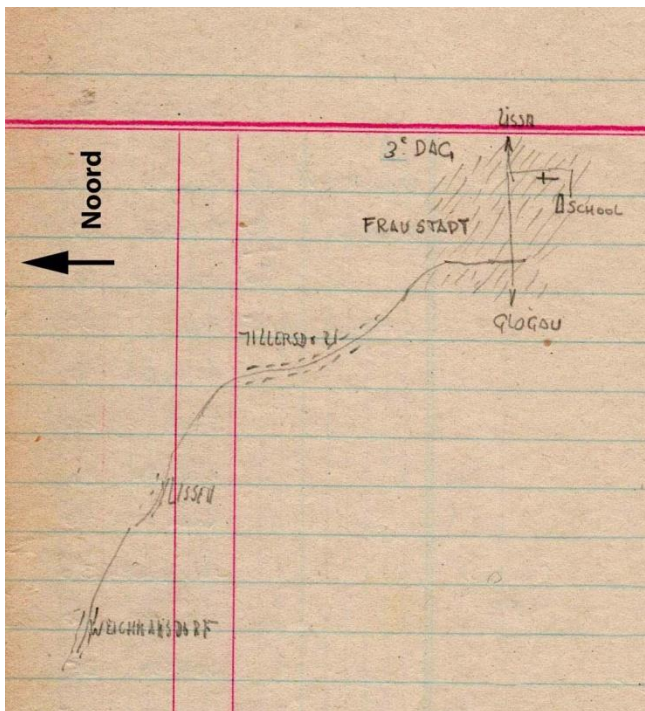

De kerk staat er nog.

Maandag 22-1

-12 zon

Vertrokken 8.45; aangekomen Deutscheck [Stare Strącze] 17.30 in [onleesbaar; arbeids-?] kamp. Kachelverwarming; houten barakken; 18 km; bruine bonensoep.

Het deel van het traject van Weigmannsdorf naar Deutscheck ontbreekt op de schets.

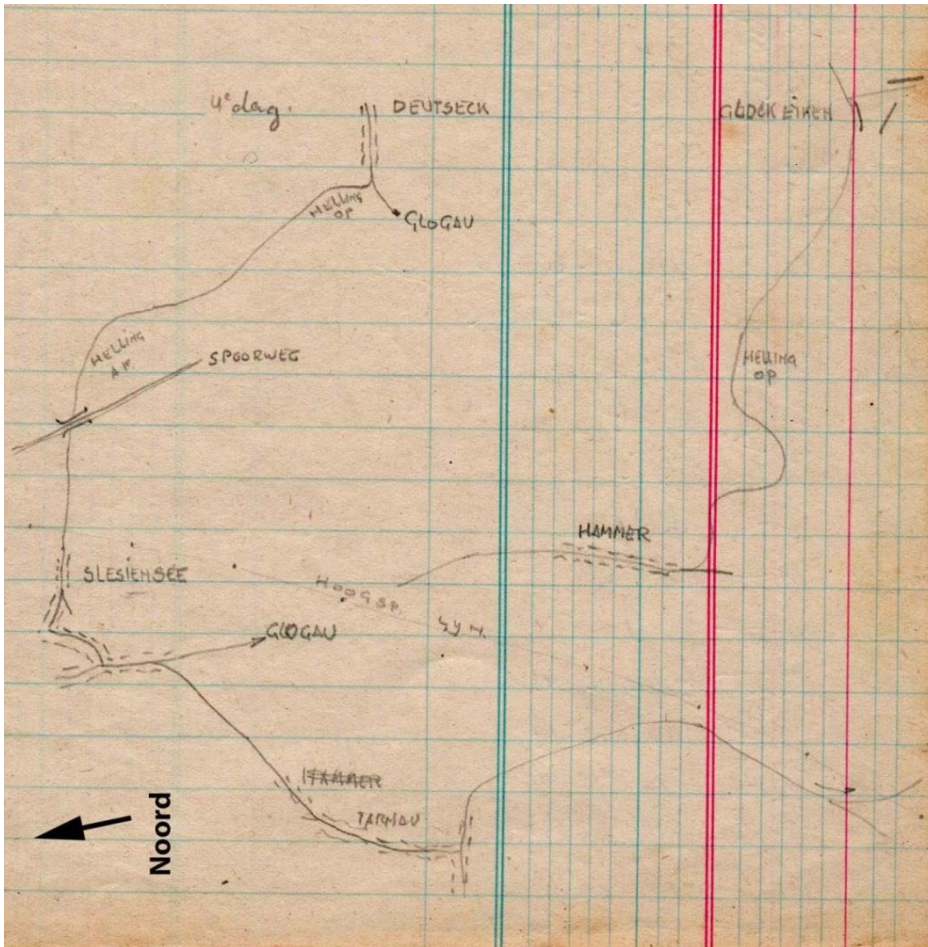

School met kerk op de achtergrond.

Dinsdag 23-1

-15 sneeuw-bewolkt

Vertrokken 8.15 naar Glockeiken [Dębówko]⁴ 17.00 aangekomen. Geslapen in stenen gebouw met stenen kachel op 1^e verdieping; 18 km.

Het stukje route vanaf Hammer tot Glogeiche paste niet meer op de pagina en is erboven getekend. De spoorweg en hoogspanningslijn bevinden zich nu nog steeds daar waar getekend.

⁴ "Ruiny Glogeiche" wordt vermeld op Maps bij het kruispunt van wegnr. 325 en de (onverharde) weg van Głogów naar Lubcin.

De herberg "Glogeiche Krug". Foto: <https://polska-org.pl/621544,foto.html?idEntity=5822617>

"Tijdens de Tweede Wereldoorlog huisvestte de nederzetting krijgsgevangenen die werden gebruikt voor bosbouwwerkzaamheden. Tijdens de belegering van Głogów was het hoofdkwartier van het Sovjetleger enkele dagen in de nederzetting gestationeerd. De nederzetting werd bereikt via een aftakking van een smalspoorlijn die fungeerde voor de behoeften van het bosbeheer en nabijgelegen boerderijen. Momenteel wordt de locatie van de voormalige nederzetting herdacht door een informatiebord en het gebied staat bekend als het natuureservaat Spalona Leśniczówka"⁵.

Het smalspoor hier nog herkenbaar in het wegdek, liep door naar Carolath / Siedlisko. Foto: Petroniusz - www.dolny-slask.org.pl

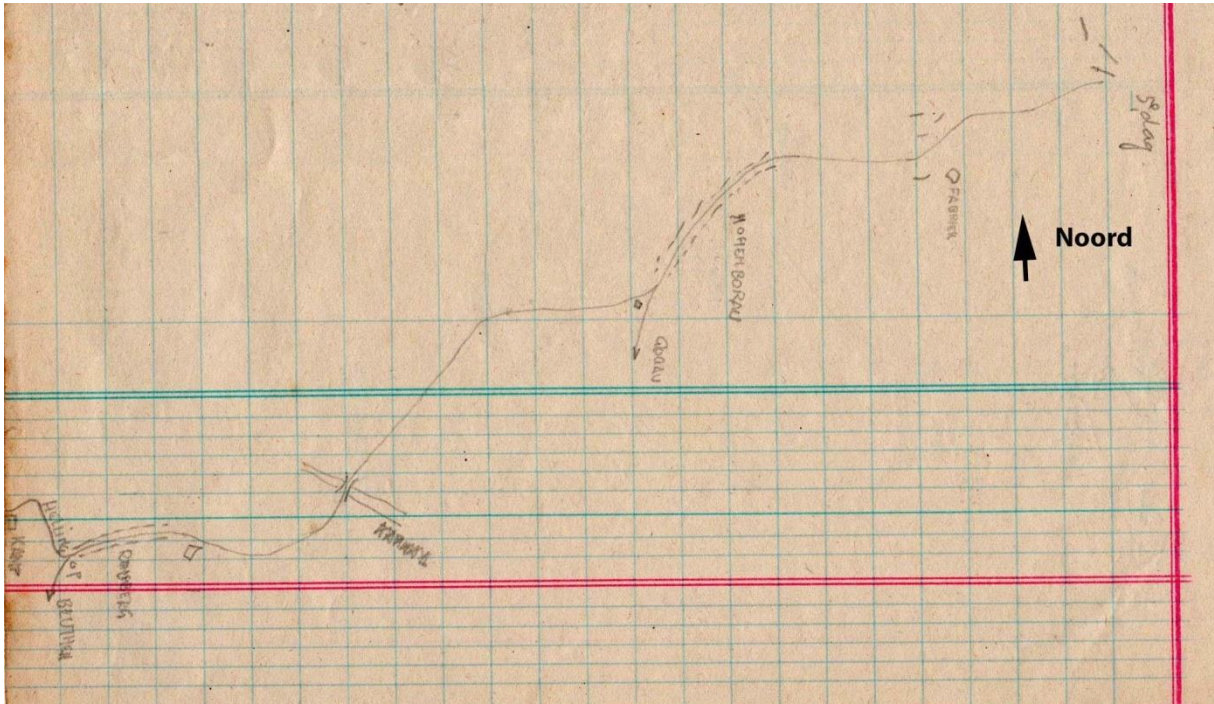
⁵ <https://polska-org.pl/5822617,Debowko.html>

Woensdag 24-1

-10 zon

Vertrokken. 9.30 Appèl. 11 officieren en drie ordonnansen verdwenen; aangekomen erwtensoep 's morgens, 's avonds soep; aangekomen 15.30 Carolath [Siedlisko] in [onleesbaar; arbeids-?] kamp.

Gewassen; kachel verwarming, stro; 15 km.

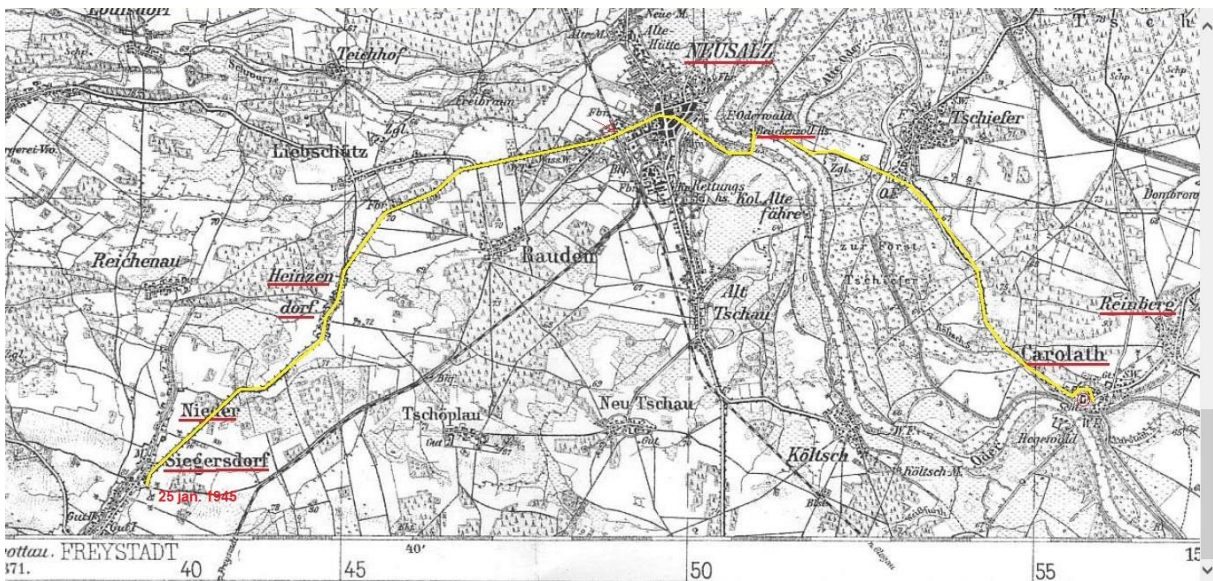
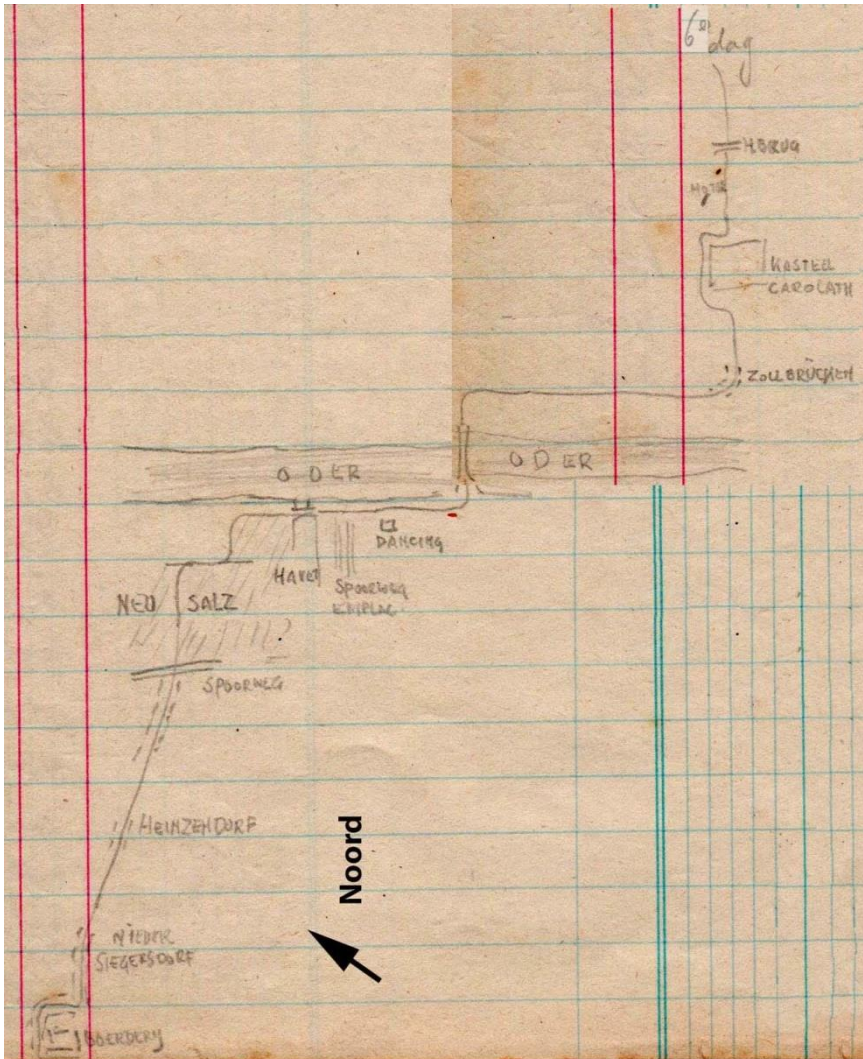

Kopalnica kanaal.

Donderdag 25-1

-3 bewolkt-sneeuw

Vertrokken 8.30; aangekomen Freystadt [Kožuchów] 18.30; geslapen in bestaande stenen schuur; zeer koud; vanaf 3.00 bij kampvuur gezeten, 21 km.

Mogelijke restanten van de hefbrug. Een hotel is er niet meer.

Kasteel Carolath [Siedlisko] werd in de oorlog door het Rode leger in brand gestoken. Het poortgebouw en de kapel werden in de jaren '60 herbouwd.

Huidige brug over de Oder.

De voormalige dancing "Das Schützenhaus" voor de renovatie van het pand.

Het spoorwegemplacement.

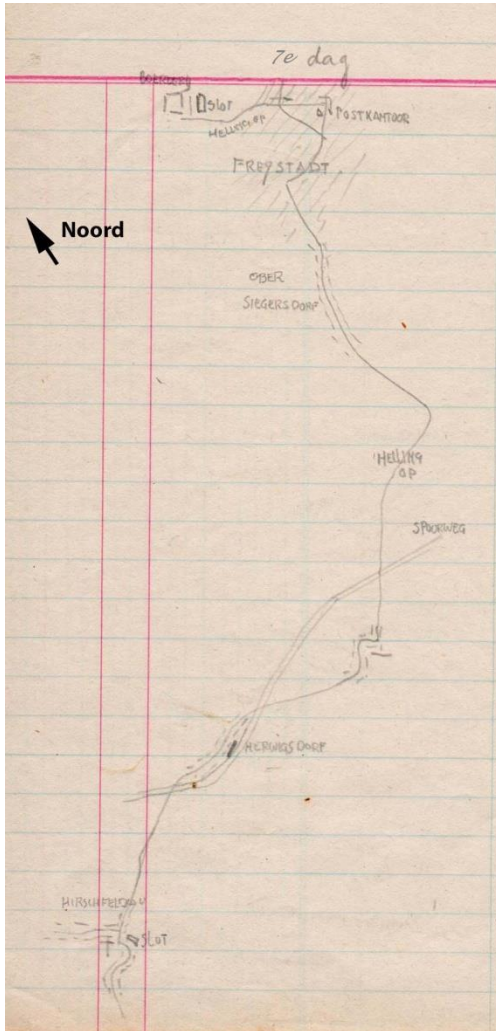

De huidige haven.

Vrijdag 26-1

-1 bewolkt-sneeuw

Vertrokken 10.00; incident met Duitse officier, hij vroeg pap; aangekomen Sagan [Żagań]; 24 km in krieg [deels onleesbaar; kriegsgefangenen?] lager. Houten barakken met kachel verwarming; pruimenpap van Engelsen.

Ruïne voormalig slot Freystadt en de(?) boerderij aan de eerste zijstraat daarnaast

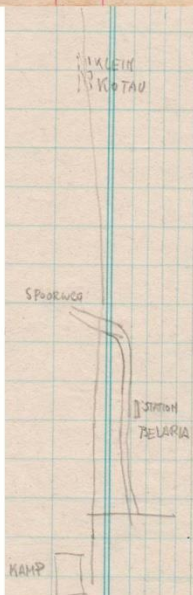

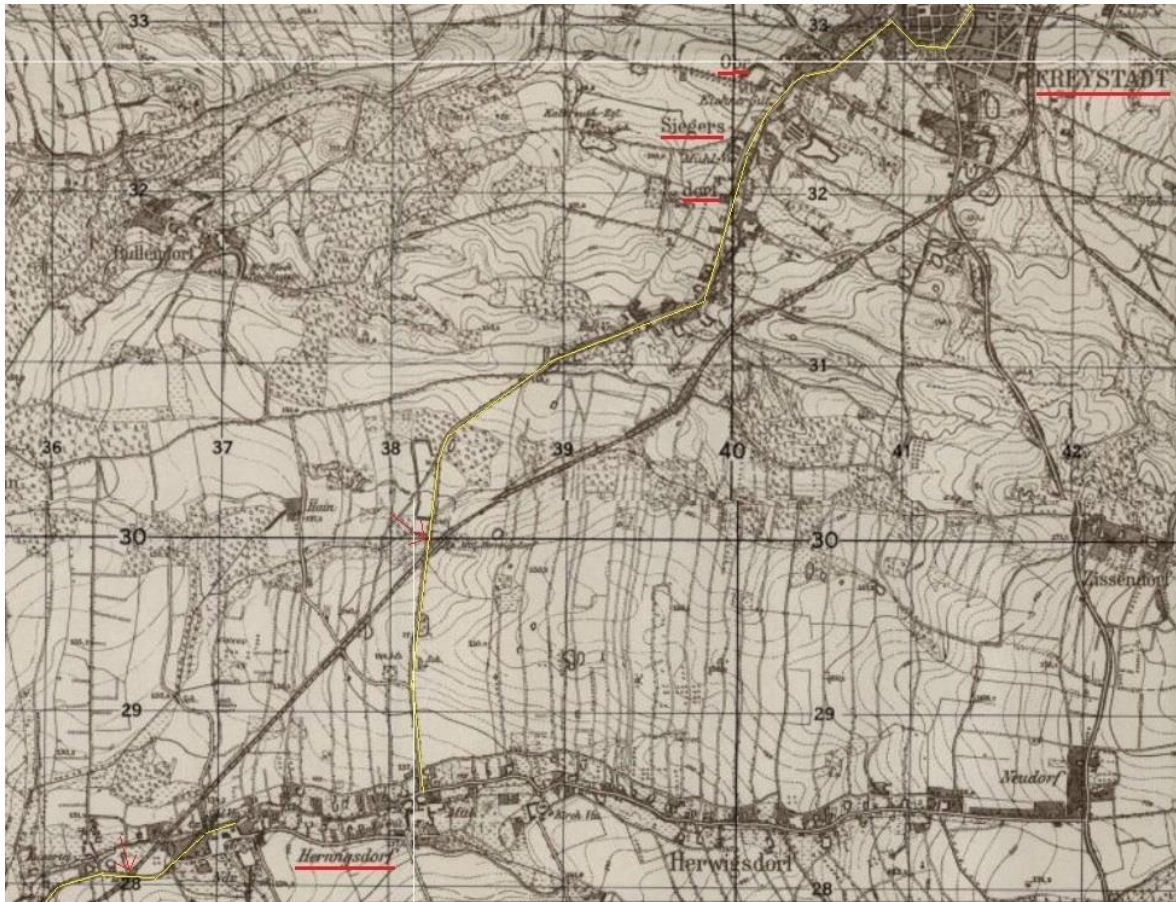
Slot van Hirschfeldau

Nicolaaskerk van Hirschfeldau.

Herkomst foto's Hirschfeldau: <https://zamkilubuskie.pl>

De eerste helft van het traject tot en met Herwigsdorf

De tweede helft van het traject vanaf Herwigsdorf tot kamp Belaria

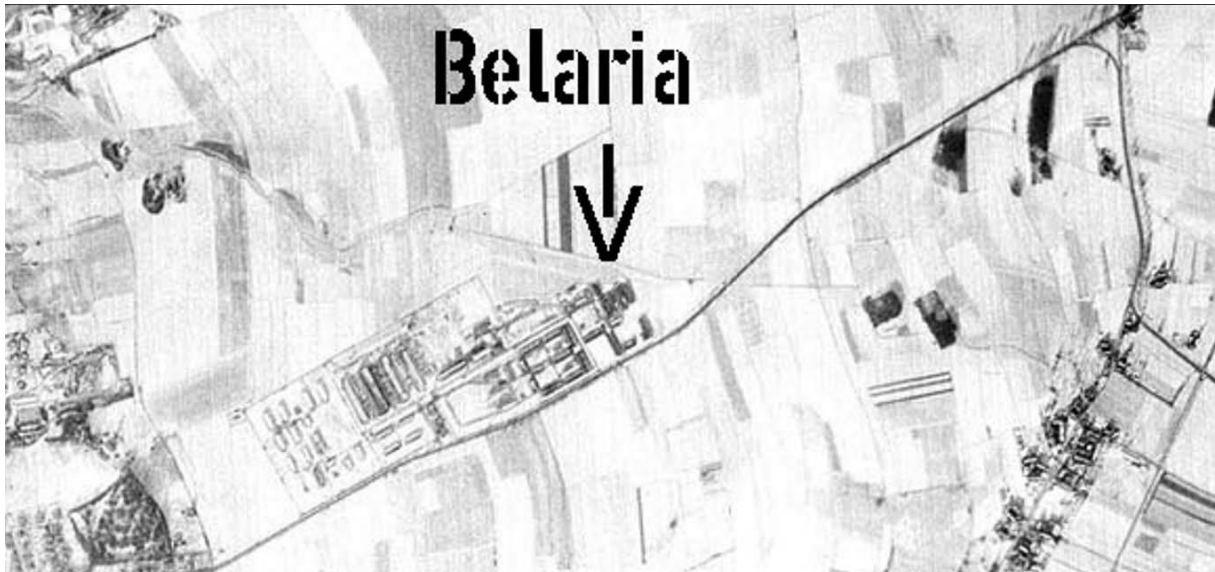
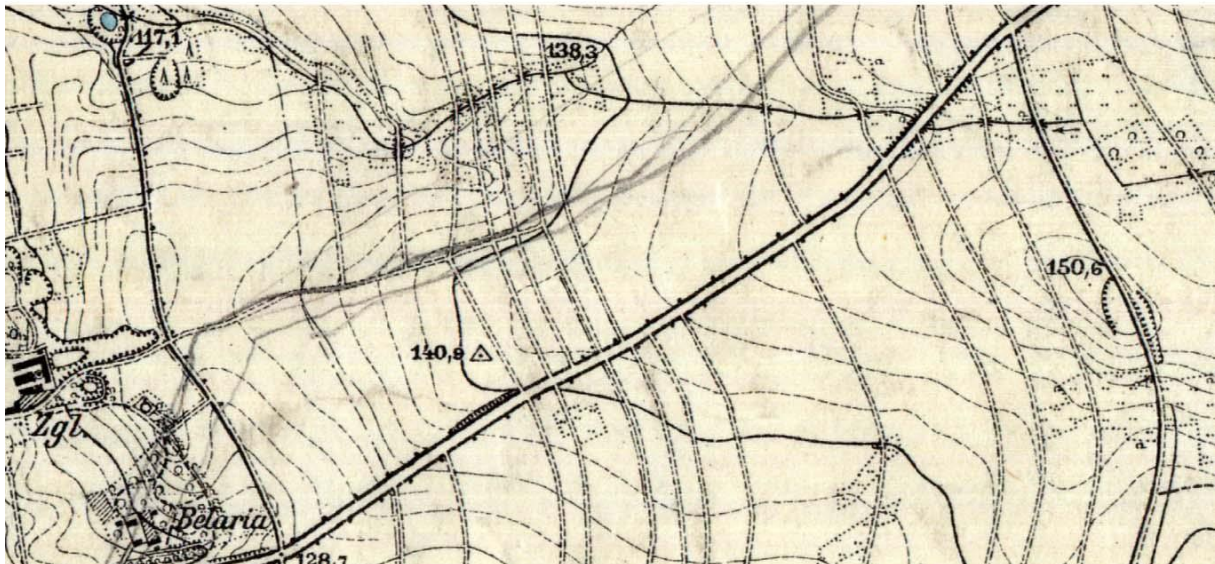

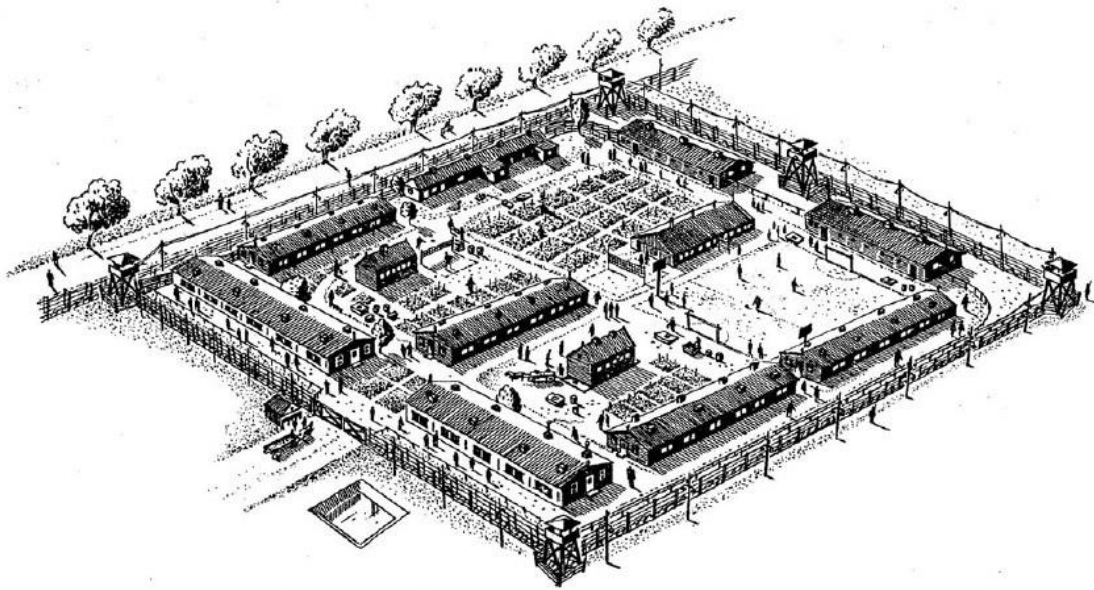
Foto: detail van <https://stalagluft3.files.wordpress.com/2016/09/clark-aerial-belaria-kupper01.jpg>

Detail van de bovenstaande kaart van Hirschfeldau nr. 2480 (4358) met het gehucht Belaria

De locatie van voormalig kamp Belaria bij Sagan is nog duidelijk herkenbaar. Hier 180° gedraaid voor een beter vergelijk met onderstaande schetsen.

A GENERAL VIEW OF THE CAMP AT BELARIA.

(41)

Zeszyty Żagańskie

Nr 11

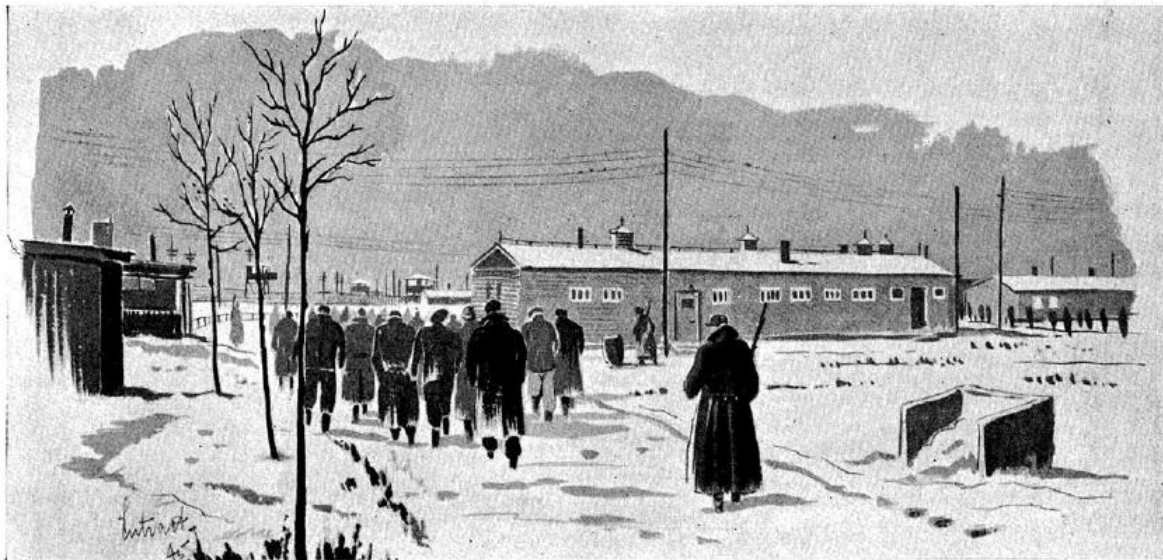
Szkic sektora Belaria wykonany przez jeńca amerykańskiego Johna Lindquista. Rysunek opublikowany w gazetce obozowej „The Log”. Zdjęcie udostępnił Tom Lindquist.

“[The] Belaria compound of Stalag Luft 3.[.] was 5 to 6 kilometers away from the main camp which also had a North, South, Centre, East and West compound plus a jail, a hospital and a German ‘vorlager’. Belaria at that stage had 8 huts for accommodation, each with an ablution area with washbasins, 3 or 4 showers, usually cold, and a urinal. Half of one hut was given over to a sick-quarters or ‘Lazaret’. Belaria also had a ration store with a kitchen attached and an “abort”...an 8-holer in 2 rows of seats.

The Lazaret had a long room (about 40 ft by 15 ft) with a bench down one side, cupboards underneath and a washing sink. It had an examining couch and stools for patients to sit on while being treated. It had an old microscope and a hand driven centrifuge. The rest of the Lazaret contained a room, which was a dormitory for 10 -12 men in double bunks; a cooking area with a stove fired by wood or brown coal briquettes; plus an Elsan type toilet and wash basin. There was a small room to house an infrared lamp and a UVL lamp. There were also two cupboards, one for linen and the other for food storage and medical supplies.”⁶

De aankomst in Belaria viel samen met de ontruiming van de krijgsgevangenkampen in Sagan:

“On January 27, 1945, as the Red Army was approaching Żagań, Stalag Luft 3 was evacuated. The Belaria camp was the last sector evacuated. The order to march was announced on January 27 at 21:30. The prisoners were given 30 minutes to be ready to march. In fact, the airmen left the camp only at 00:15 January 29. This delay proved beneficial for two reasons. First of all, the prisoners had a little more time to prepare for the exhausting march, and the weather improved slightly”⁷.

R.A.F. OFFICER PRISONERS OF WAR ASSEMBLING FOR COUNTING ON A WINTER MORNING.

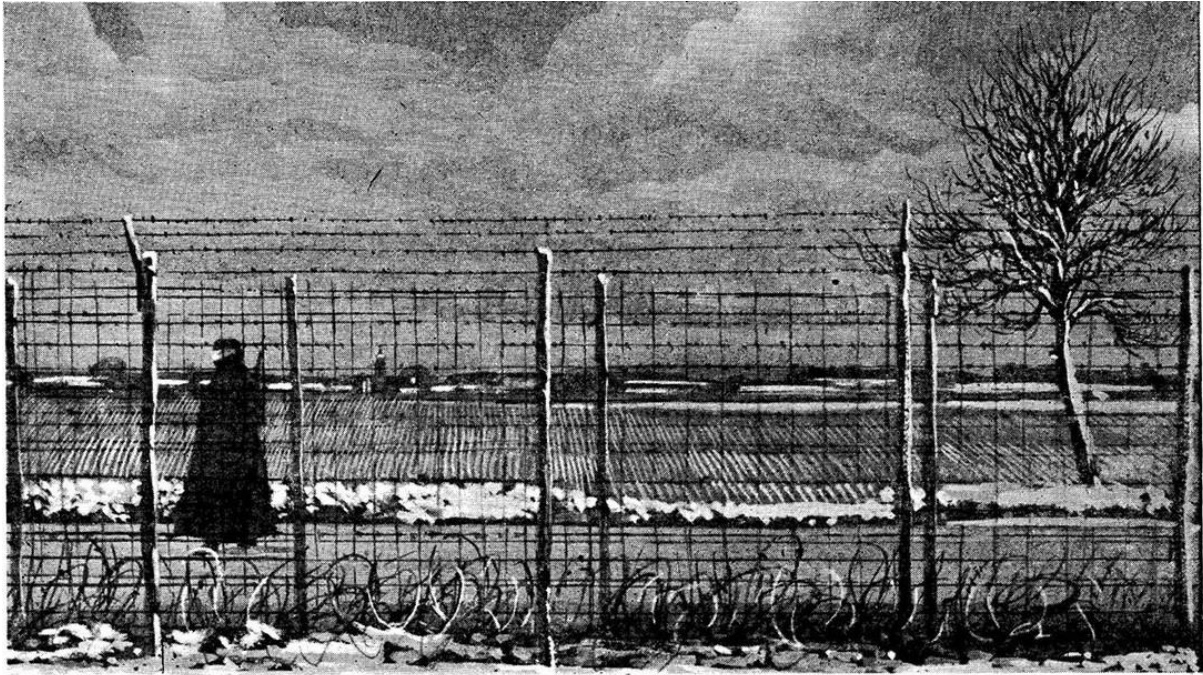
De drie afbeeldingen met Engels onderschrift zijn afkomstig uit “The Log” uitgegeven door Bryce Cousens in 1947, paginas 2, 41 en 112:

<https://ibccdigitalarchive.lincoln.ac.uk/omeka/collections/document/33142>

De afbeelding met Pools onderschrift: zie voetnoot 5.

⁶ Experiences of a Prisoner of a War: World War 2 in Germany. By [Eric Stephenson](#) In [Reprinted Articles](#) Issue [Volume 18 No. 2](#) .

⁷ Belaria - obóz na wzgórzach [Belaria - kamp op de heuvel] - Marek Łazarz in: Zeszyty Żagańskie Nr.

THROUGH THE WIRE — WINTER, 1944.
(112)

Uitzicht op Eckersdorf/Bożnów

Kerkje van Eckersdorf/Bożnów

Wie anno 2024 de Kozuchowska, wegnummer 296 volgt met behulp van Google streetview, zal verbaasd zijn dat er opnames zijn gemaakt op een gedeelte van het terrein. De gebouwen die er nu staan doen zeker militair aan, al is er in beschrijvingen van kamp Belaria sprake van houten barakken en komt de huidige indeling niet overeen met de schetsen hierboven.

Het station Belaria uit de routeschets in het dagboek heette in werkelijkheid destijds Küpper [Stara Kopernia]. Door de afbladderende verf schemert nog de Duitse naamgeving.⁸ De spoorlijn is inmiddels opgeheven.

Foto: Wojciech Frytkowski

Foto: Krzysztof Brankowski

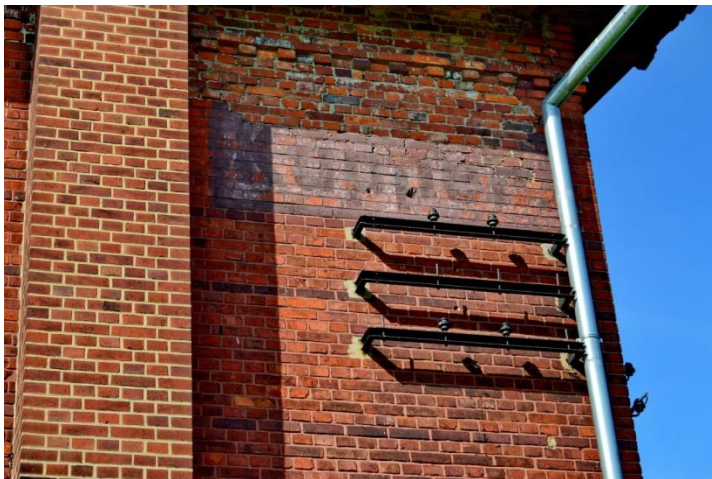

Foto: Tomasz

⁸ Foto's afkomstig van:
<https://www.bazakolejowa.pl/index.php?dzial=stacje&id=1548&okno=galeria2&sort=dodanie&kiepskie=1>

Het verblijf in en de reis van Belaria naar Oflag 67 Neubrandenburg

Zaterdag 27-1

-10 zon

Rustdag Sagan; pap en vlees; Plaatjesappèl.

Zondag 28-1

- 19 sneeuw

Vertrekken niet; 2e rustdag; sensationeel bericht Russen 60 km van ons vandaan; 2x pap en 1x erwtensoep.

Maandag 29-1

-5 sneeuw

3e rustdag; bonensoep.

Dinsdag 30-1

-3 bewolkt

4e rustdag; brief Em ontvangen.

Woensdag 31-1

0 bewolkt

5e rustdag; brief Em ontvangen.

Donderdag 1-2

3 bewolkt

Vertrokken 2.30 [14.30] naar station Sagan; aangekomen aldaar 16.30. Bij trein vertrek.

[Dit bewijst dat ze niet in Stalag VIII-C te Sagan zelf zaten, maar op redelijke afstand daar vandaan. Ook Müller noemt in zijn dagboek op 1 februari het vertrek naar het station en dat Sagan een mooi oud stadje is. Als hij daar eerder doorheen was gekomen, zou hij dat toen genoemd hebben.

Bovendien is het station van Sagan vlakbij Stalag Luft III / VIII-C, ongeveer 1 km te voet, waarbij de route niet door het oude centrum komt. De route van kamp Belaria naar het station is ongeveer 5 km te voet en voert wel door het oude centrum, min of meer langs het barokke Hertogelijk Paleis. Daarnaast moest de Bóbr worden overgestoken plus de spoorlijn. Zouden ze die route hebben afgelegd op dag 7, dan zou de vermelding daarvan zeker niet op de schetsen hebben ontbroken].

Vrijdag 2-2

[geen weer aangegeven in stenogram]

De trein vertrok 3.30 gesloten goederenwagen; 4.30 in Sorau [Žary]

Cotbus [Cottbus] naar Falkenberg. In Cotbus waren Nederlandse jongens uit Den Haag.

[Bovenaan de bladzijde staat: Brood 300, boter 200, brood 600, boter 400, boter 650, boter 1000+75, brood 900, brood 300, brood 2300, boter 250.

Deze getallen komen ook in de tekst terug]

Zaterdag 3-2

3 zon

Halve dag te Falkenberg gebleven. Daarna vertrokken naar Burksdorf [Burxdorf] om 5 uur, aangekomen aldaar 8 uur, overnacht in wagon op stro.

Zondag 4-2

3 bewolkt-regen

Aangekomen in Stalag IVB [Mühlberg] 11.30, ontluisd (entlauscht), geen warm bad.

Inschrijving. Foto's gemaakt door Abwehr, naar barak, toen was het reeds 20.30.

Maandag 5-2

0 bewolkt-zon

Appèl 7.30. Kamp verkend, eten sperciebonen met aardappelen in schil

Dinsdag 6-2

0 bewolkt

Appèl 7.30. Handschoenen gerepareerd, concert gevolgd door Italianen. 5.00 Appèl. Pap

Woensdag 7-2

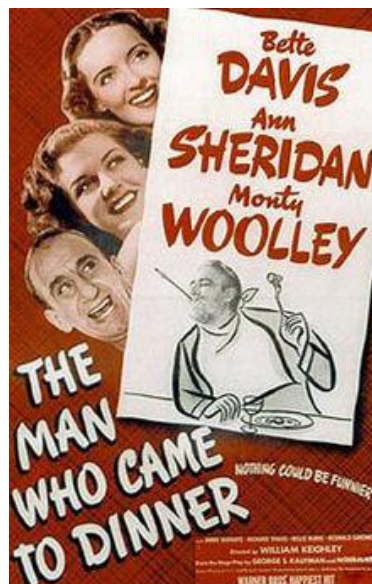
-1 zon

Appèl 7.30. Handschoenen gerepareerd [onleesbaar] zeep, sokken, stopwol gekocht. 5.00 Appèl.

Donderdag 8-2

3 zon

Appèl 7.30. 's Middags voorstelling "The man who came to dinner" met strijkje. Was ingenomen. 5.00 Appèl, erwten met macaroni gehad, luchtalarm.

Vrijdag 9-2

3 regen-zon

Appèl 7.30. Bericht dat wij vertrekken morgen 3 uur naar Neu-Brandenburg. Ontluisd. 's Avonds tegenbericht. Weer bonen gehad.

Zaterdag 10-2

3 bewolkt-regen

Appèl 7.30. 5.00 Appèl. Gortpap.

Zondag 11-2

0 zon

Appèl 7.30 en 5.00 patience

Maandag 12-2

1 bewolkt

Appèl 7.30. Vertrek op morgen aangezegd. 5.00 Appèl.

Dinsdag 13-2

0 regen-zon

Vertrek om 3 uur niet doorgedaan, hele dag gewacht.

Woensdag 14-2

5.00 Appèl. 6.00 afmars. 8.00 aan de trein. 14.50 vertrek naar Falkenberg. 10.00 vertrek naar Jüterbog.

Donderdag 15-2

3 bewolkt

Aangekomen Jüterbog ± 4.00 uur stil gestaan tot 's avonds vertrokken naar Berlijn.

Vrijdag 16-2

0 zon

Aangekomen Berlijn 12.30. 's nachts vertrokken 9.50. Van de verwoesting iets gezien.

Aangekomen 16.00 in Neustrelitz.

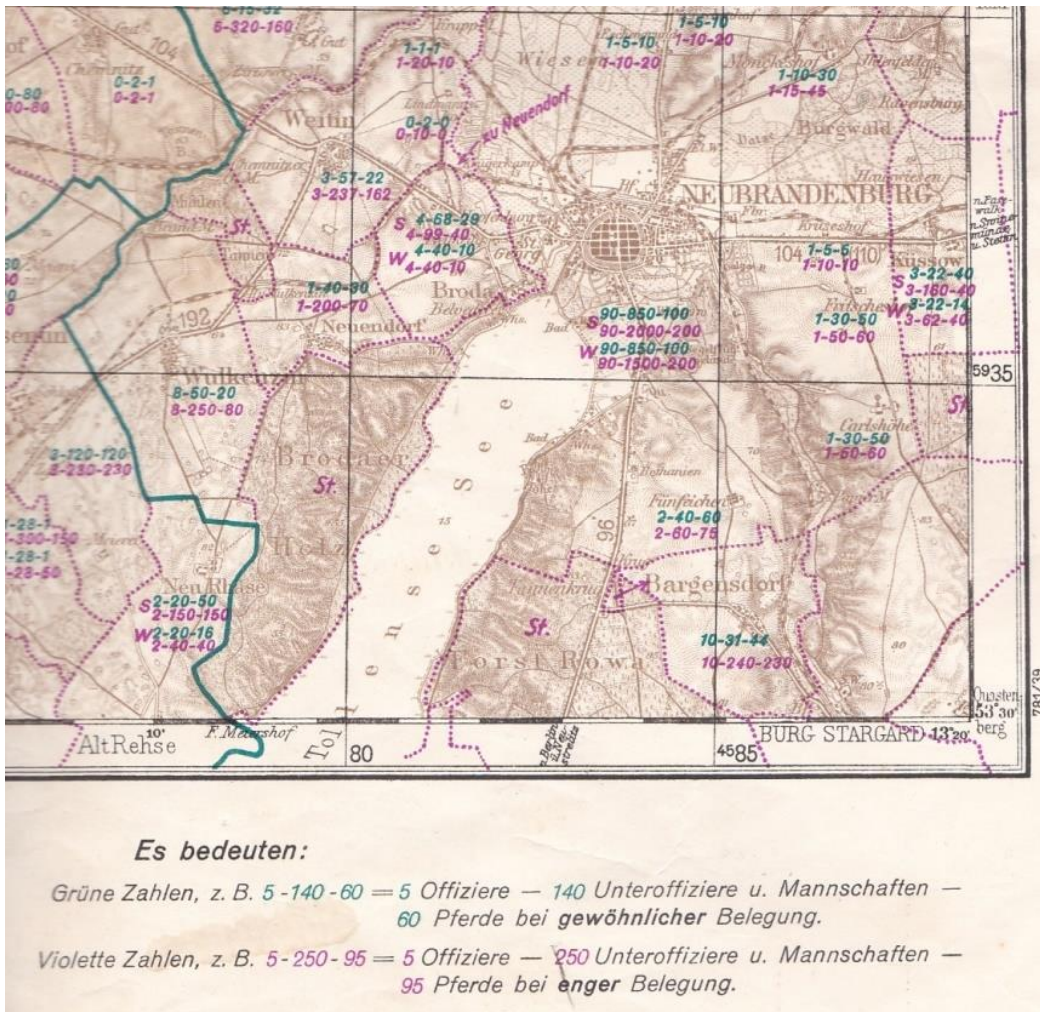
Zaterdag 17-2

0 bewolkt-zon

Aangekomen 7.30 in Neu-Brandenburg. 10.00 te voet naar kamp, prachtig weer, mooi uitzicht, aangekomen kamp. 12.30 plotseling appèl en controle bagage, niets gevonden. In kamp ondergebracht in barak 8. Voor het eerst delen [? in] 5 dagen gewassen en geschoren, bed opgemaakt en uitpakken bagage.

Scheerset uit zijn bezit.

Großblatt Nr. 3138 Belegungsfähigkeit der Ortschaften uit zijn bezit.

Zondag 18-2

+2 zon-bewolkt

Gisteren erwtensoep met worst en spek gehad. Vandaag [voor?] hoofdofficier aantekeningen gemaakt. Appèl 9.30 en 13.00 stampot boerenkool [onleesbaar] gemaakt. Bij luitenant Kosten [1e luitenant C.W. Kosten, Kgf. 7480] briefkaart geschreven aan Em. Boter, kaas ontvangen. Peulvruchten ingeleverd.

Maandag 19-2

-1 bewolkt

9.00 Appèl. Lezing [onleesbaar; over?] toezicht in de barak. Guur weer. Gegeten aardappelen in schil, soepgroenten en jus, brief gesorteerd, praatje Van Ekelen [1e luitenant Th.J. van Eekelen, Kgf. 7388]

Dinsdag 20-2

2 bewolkt

Appèl 9.00. Havermout teruggekregen. Schoenen gepoetst, gegeten koolraap en aardappelen in de schil, jus. Beenkap gemaakt, zooltjes gemaakt, sokken gestopt, suiker en zout ontvangen. Gegeten dikke soep. 2x luchtalarm 's avonds.

Woensdag 21-2

4 bewolkt-zon

9.00 Appèl. Lakens gekregen met brood, aardappelen met goulash. Overjas en veldjas gerepareerd. Lezing Oostfront door Kapitein generale staf Fiévez [kapitein A.H.J.L. Fiévez, Kgf. 30625]. 1 x luchtalarm, 2x luchtalarm 's nachts.

Donderdag 22-2

8 zon

9.00 Appèl. Hout hakken voor privé kookkachel, deken gerepareerd, onderkleding gerepareerd en genummerd. 13.30 plotseling appèl. Gegeten aardappelen in de schil, koolraap en jus, suiker ontvangen. Strijkkwartet onder leiding van Dr. Walther Boer [kapitein C.L. Walther Boer, Kgf. 30485] kwartet van Caesar Franck. Twee borden pap gehad. Geschoren.

Bovenaan de bladzijde staat een lijst van nummers met een schrifteken erbij. De betekenis is niet helemaal duidelijk, behalve dat het lijkt te gaan om een tijdschrift waarvan de titel begint met Li(e). Deze nummers komen ook in de tekst terug. Een tijdschrift uit die tijd met een doorlopende nummering tot boven de 100 heb ik niet kunnen vinden.

Vrijdag 23-2

8 bewolkt

9.00 Appèl. Gezocht naar sigaretten⁹. Gelezen tijdschrift Li... nr 100-101. 2 kaarten en 1 brief formulieren gekregen van internationaal Rode Kruis 2 blikjes chocola, ¼ kaas, melkpoeder, ½ gecondenseerde melk, ½ thee, ½ eieren, ½ suiker, cacao poeder ontvangen. 16.00 Appèl.

Zaterdag 24-2

3 bewolkt

9.00 Appèl. Jam gehad, Knip [geknipt?] Signaal nr. 3 gelezen, worstje met aardappel in schil gegeten, jam en koffie gehad, ook 's middags. 3.00 Appèl. Gewerkt aan steno, gelezen, rijst met [onleesbaar] gegeten.

Zondag 25-2

3 bewolkt

9.00 Appèl. Schoenen gepoetst. Stampot kool met cornedbeef. 13.00 Appèl. 2x jam en 2x koffie gehad, broek gerepareerd, gelezen, geschreven, gewerkt aan steno.

Maandag 26-2

7 regen

9.00 Appèl. Eerste les steno, op zoek geweest naar lesboek steno en [onleesbaar] Boter ontvangen en ovomaltine, 2x gegeten aardappelen in schil met jus en koolraap. Suiker ontvangen, broek gerepareerd, Haagsche post gelezen tot 27 januari. Gelezen Li... nrs 97 en 99.

Dinsdag 27-2

7 bewolkt

9.00 Appèl. Broek gerepareerd, boter ontvangen, gegeten aardappelen in de schil met peen en erwten en jus, Horlicks gehad. 16.00 Appèl, luchtalarm.

⁹ In de sigaretten balans staat vermeld: Gestolen 50.

Woensdag 28-2

8 zon

Plaatjesappèl 9.00. Gelezen nr 96 Li..., suiker ontvangen, gegeten aardappelen in de schil met vlees en jus. 15.00 Appèl. Voor 2e x suiker ontvangen en brood ontvangen voor 3 dagen.

Patience

Donderdag 1-3

6 bewolkt-regen

9.00 Appèl. Gewerkt aan steno, broek gerepareerd. 16.00 Appèl. Li... nr. 95 gelezen.

Haagsche post van 3/2 gelezen, luchtalarm.

Vrijdag 2-3

3 bewolkt

Appèl 9.15. Brood, suiker en boter gehad, [onleesbaar] Gegeten peen, aardappelen in de schil en jus. Amerikaans pakket gehad. Naar concert geweest 15e kwartet van Beethoven.

16.00 Appèl. Soep gehad. Tot 6 uur buiten 2x luchtalarm.

Zaterdag 3-3

0 zon

9.00 Appèl. 13.00 Appèl. Gewerkt aan steno, gegeten aardappel in de schil en koolraap met jus, zout en suiker gehad. Raam bovenlicht gerepareerd. Lezing Lieftinck [1e luitenant P.

Lieftinck, Kgf. 7516] over geld verantwoording Lissa kamp. Was uitgezocht, gelezen.

Zondag 4-3

2 sneeuw

9.30 Appèl. 2e les steno. Goed [onleesbaar] Gegeten stampot kool met cornedbeef, gewerkt aan differentiaal, was uitgezocht.

Maandag 5-3

-1 zon-bewolkt

9.00 Appèl. Was ingenomen. Gewerkt aan integraal, gelezen Li... nr 92, gegeten aardappel in de schil en kool en jus. 14.45 Appèl. Broek gerepareerd, nr 94 Li... gelezen, luchtalarm.

Dinsdag 6-3

0 bewolkt-zon

9.00 Appèl. Vingerafdruk maken, rauwe peen en 300 gr elk brood gehad. Gegeten aardappel in de schil met bieten en jus. Gelezen, gewerkt integraal. 16.15 Appèl. Duitse kaas ontvangen.

Woensdag 7-3

-2 zon-bewolkt

10.00 Appèl. Was uitgezocht, gelezen, gegeten aardappel in de schil, kool, rauwe peen en jus, was uitgezocht. Twee lezingen gevolgd over [onleesbaar] en troepentransport, lezing Fiévéz [kapitein A.H.J.L. Fiévéz, Kgf. 30625] over het front, gelezen "Ten paleize" door J.J.H. Martijn.

Donderdag 8-3

-1 zon-regen

9.30 Plaatjesappèl. Was uitgezocht, broek gerepareerd, gegeten aardappelen in de schil, peen en jus. 's Avonds pap van grutten. Gehele avond luchtalarm.

Vrijdag 9-3

-2 zon

9.00 Appèl. Gelezen Li... nrs 89 en 90. Eerste les [?], lezing over de chocoladefabriek door Pieters [2e luitenant R.P. Pieters, Kgf. 30284?]. Gisteren suiker ontvangen, gegeten aardappelen in de schil met kool en jus, 's avonds soep. Luchtalarm.

Zaterdag 10-3

5 regen-bewolkt

9.00 Appèl. Boter + 200 gram en brood. Gegeten aardappelen in de schil met peen en jus. Jas en tuniek gerepareerd, sokken gestopt, gewerkt aan integraal, beenkap gerepareerd, gelezen nr. 79 Li..., patience, luchtalarm.

Zondag 11-3

1 bewolkt

9.30 Appèl. Gewerkt aan integraal, gelezen, gegeten stampot warme hap uit Amerikaans pakket. Naar 15e viool kwartet geweest, luchtalarm.

Maandag 12-3

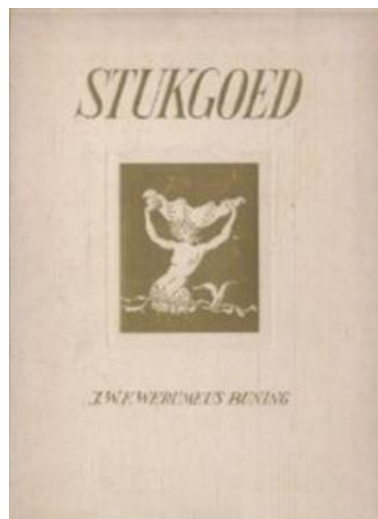
4 bewolkt

9.15 Appèl. Elk brood ontvangen 300 gram, gewerkt aan differentiaal vergelijking. Gegeten aardappelen in de schil met koolraap en jus, luchtalarm 's morgens en 's avonds.

Dinsdag 13-3

4 regen

9.00 Appèl. Gekregen 3 ons suiker en 200 gram boter, gegeten aardappelen in de schil met bieten en jus. Tweede les differentiaal vergelijking, was uitgezocht. 16.00 Appèl. Gelezen "Stukgoed" door J.W.F. Werumeus Buning. Soep kapucijnen, luchtalarm, gelezen Li... nr. 80.

Woensdag 14-3

6 bewolkt

9.00 Appèl. Gelezen Li... nr. 81, was uitgezocht, gegeten rode kool, aardappelen in de schil en jus. Lezing Kapitein Calmeyer [kapitein M.R.H. Calmeijer, Kgf. 30966] over het pantserwapen. Hele avond luchtalarm. Gewerkt aan Integraal. 16.00 Appèl.

Donderdag 15-3

7 zon

9.00 Appèl. Gewerkt aan integraal. Brood en elk boter 250 gr ontvangen. Nogmaals 350 + 75 gram boter ontvangen. 's Middags luchtalarm, gelezen Li... nr. 82, ei gebakken.

Vrijdag 16-3

6 bewolkt-zon

8.00 [onleesbaar] gewandeld, hout gesprokkeld, gegeten bieten, aardappelen in de schil jus.

15.15 Appèl. 300 gram suiker ontvangen. Patience.

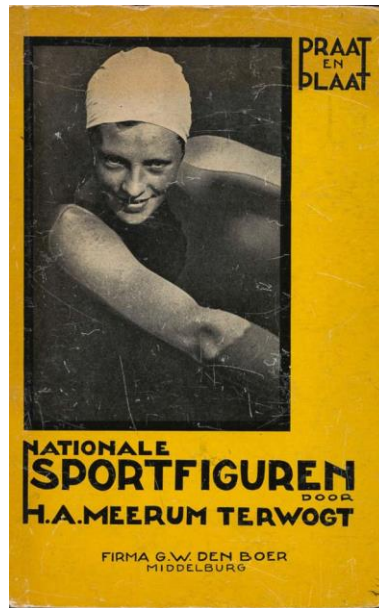
Zaterdag 17-3

7 regen

9.00 Appèl. Gewerkt aan integraal, brood en elk boter 300 gram ontvangen. Gegeten peen, aardappelen in de schil en jus. Brood en boter ontvangen, $\frac{1}{3}$ blik Amerikaanse boter

ontvangen. 15.15 Appèl. Gelezen "Nationale Sportfiguren" door H.A. Meerum Terwogt.

Tuniek gerepareerd en was uitgezocht.

Zondag 18-3

4 bewolkt

9.30 Appèl. Gewerkt aan differentiaal vergelijking. Gegeten uit Amerikaans pakket warme hap. Sokken gerepareerd. Muziek Strijkkwartet van Schubert onder leiding van Dr. Walther Boer [kapitein C.L. Walther Boer, Kgf. 30485] Ei gebakken. Gelezen Li... nr. 84.

Maandag 19-3

6 bewolkt

9.00 Appèl. Film "Le premier bal" gezien. Gewerkt integraal. 16.30 Appèl. Gegeten aardappel in de schil met koolraap en jus. Derde les integraal.

Dinsdag 20-3

9 bewolkt-zon

9.00 Appèl. Vierde les integraal. Gelezen Li... nr. 85. Gegeten peen, aardappelen in de schil met jus, brood ontvangen, 's avond pap. 16.00 Appèl. Stormachtige dag.

Woensdag 21-3

7 bewolkt-zon

9.00 Appèl. Stok [?] bonenpasta gemaakt. Gegeten bieten, aardappelen in de schil met hachee. Lezing Kapitein Calmeijer Pantserwapen [kapitein M.R.H. Calmeijer, Kgf. 30966]. Gelezen Li... nr. 83. 2 ons suiker ontvangen, meel en puddingpoeder ontvangen.

Donderdag 22-3

6 bewolkt-zon

9.00 Appèl. ½ brood gekregen. Gelezen Li... nr. 86. Gegeten peen, aardappel in de schil en jus. 16.00 Appèl. Gewerkt integraal.

Vrijdag 23-3

5 zon

9.00 Appèl. Vijfde les differentiaalvergelijking. Gegeten aardappel in de schil met koolraap en jus. Gisteren jam gemaakt, 1 ons suiker ontvangen, was ingenomen, voeten gewassen. Muziekuitvoering geweest: 2 walsen Brahms, ouverture Trovatore van Verdi en Barbier van Sevilla van Rossini. Eerste warme dag. Een ons suiker, gewerkt aan differentiaalvergelijking.

Zaterdag 24-3

7 zon

9.00 Appèl. Ondergoed gewassen. Eerste les motortechniek. 14.30 Plaatjesappèl. Gegeten peen, aardappel in de schil met hachee. Zakdoeken gewassen, 400 gram brood ontvangen.

Zondag 25-3

7 zon

Baden. Gegeten stampot peen en zuurkool met vlees en spek. Gelezen Li... nr. 88. 13.30 Appèl. 15.30 Appèl. Gelezen Signaal.

Maandag 26-3

5 zon-bewolkt

Appèl 16.30. Gewerkt aan integraal [onleesbaar] Gegeten erwten met aardappelen in de schil en jus. Kaas gehad. Gelezen Li... nr. 87.

Dinsdag 27-3

8 zon

Zesde les differentiaalvergelijking. Sokken en broek gerepareerd. Gegeten peen, aardappel in de schil met jus. 17.45 Appèl. Pyjama gewassen, gewerkt aan differentiaalvergelijking.

Woensdag 28-3

8 zon

9.00 Appèl. Gewerkt aan integraal. Gegeten bieten en hachee, aardappel in de schil. Lezing Kapitein Calmeijer over Pantserwapen [kapitein M.R.H. Calmeijer, Kgf. 30966]. Boter ontvangen 6 ½ gram, pap.

Donderdag 29-3

10 bewolkt

9.00 Appèl. Zakdoeken gewassen. 6.30 Plaatjesappèl. Gegeten koolraap, aardappel in de schil en jus.

Vrijdag 30-3

10 bewolkt-regen

Gelezen Tempo van A. den Hertog¹⁰ 9.00 Appèl. 250 gram boter ontvangen, 900 gram brood ontvangen. Gegeten koolraap met aardappel in de schil en jus. 3 ons suiker ontvangen, soep. Gewerkt.

Zaterdag 31-3

7 zon-bewolkt

9.00 Appèl. Boter ontvangen, schoonmaal [schoonmaak?], blikworstjes. Gegeten peen, hachee, aardappel in de schil. [onleesbaar] 1 ons suiker ontvangen, gelezen, patience.

¹⁰ Ary den Hertog, Tempo: Haagsche roman

Zondag 1-4

1e Paasdag

10 bewolkt

10.00 Appèl. Gegeten droge spinazie stampot. Ontvleken bovenkieren. Gewerkt aan integraal.

Polo gerepareerd, patience, stormachtig weer.

Maandag 2-4

2e Paasdag

14 bewolkt-regen

9.30 Appèl. Gewerkt aan differentiaalvergelijking. Gegeten koolraap, aardappelen in de schil en jus en concert geweest van de band. Stormachtig weer. Een brood ontvangen. Polo en broek gerepareerd. Mogen tot 9 ½ uur licht en tot 7 ½ uur buiten.

Dinsdag 3-4

7 regen

9.00 Appèl. Zevende les differentiaalvergelijking. Lezing G. Wilson [luitenant-kolonel J.J.C.P. Wilson, Kgf. 31090]. Broek gerepareerd, sokken gerepareerd. Kaas ontvangen. 's Avonds pap gegeten, peen.

Woensdag 4-4

5 regen

9.00 Appèl. Gegeten koolraap, aardappel in de schil en jus. Boter gehad 400 gram, brood ontvangen. Generaal overleden [generaal majoor N.Th. Carstens, Kgf. 32039], klein Appèl.

16.30 Appèl. Gelezen.

Donderdag 5-4

6 zon

9.00 Appèl. Kaas ontvangen. Gegeten bieten, aardappel in de schil, hachee. Gelezen De hovenier van Madame de Pompadour door Eugène de Molder. Zweden geweest. 's Avonds pap. Pakket toegezegd.

Vrijdag 6-4

6 zon-bewolkt

9.00 Appèl. Achtste les differentiaalvergelijking. Mengsel peen en koolraap en jus. 's Avonds soep. 15.30 Plaatjesappèl. Gewerkt aan differentiaal. Roggemeel en griesmeel ontvangen, ieder ½ pond.

Zaterdag 7-4

4 mist-zon

9.00 Opstelling voor graf. 10.30 Appèl. ½ brood ontvangen. Tweede les motortechniek. Gegeten aardappel in de schil met hachee en bieten. 15.30 Appèl. Griesmeelpap gekookt, 1 ons suiker, kaas en boter gehad.

Zondag 8-4

4 bewolkt

9.30 Appèl. Gegeten boerenkool stampot. Gewerkt aan differentiaal. Pap gekookt als pudding gegeten. Gelezen, patience.

Maandag 9-4

7 bewolkt-zon

9.00 Appèl. Ontvangen 1000 gram brood. Gegeten koolraap, aardappel in de schil en jus. Gewerkt aan integraal. 15.00 Appèl. 's Avonds pap.

Dinsdag 10-4

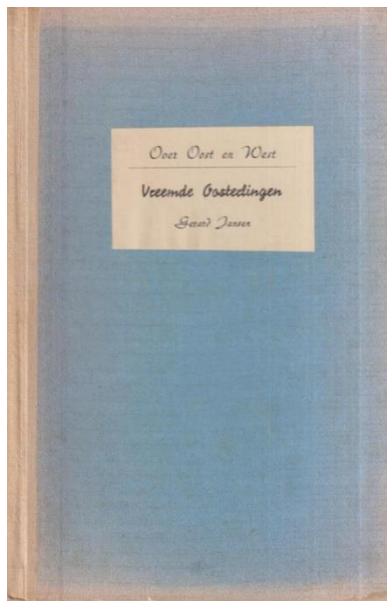
6 bewolkt-zon

9.00 Appèl. Amerikaans pakket ontvangen. 9e les differentiaalvergelijking. Gegeten peen, aardappel in de schil en jus. Lezing Kapitein Wilson "kazerne opstelling". Luchtalarm 's middags. 's Avonds geen licht.

Woensdag 11-4

6 zon

9.00 Appèl. Gelezen Vreemde oosterlingen door Gerard Jansen. Gegeten bieten, aardappel in de schil en jus met vlees. Pap 's avonds. Lezing Reyenga [majoor P.L.J. Reijenga, Kgf 271597] over verhaal uit Amsterdam bij politie. Licht storing.

Donderdag 12-4

4 bewolkt-zon

9.00 Appèl. Pudding gekookt. Gegeten peen, aardappel in de schil en jus. Gelezen. 15.30 Plaatjesappèl. ½ Amerikaanse boter ontvangen. Toneel Elsje knapt het wel op gezien.

Vrijdag 13-4

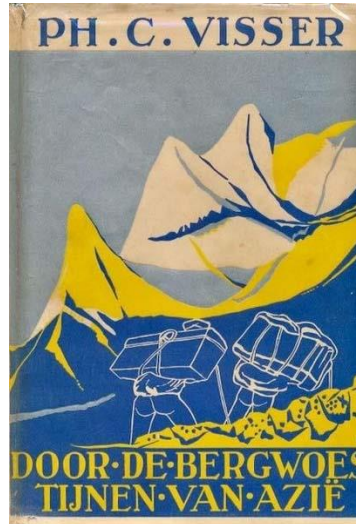
4 zon

9.00 Appèl. Gegeten peen, aardappel in de schil en jus. 10e les differentiaal [in rode inkt geschreven] vergelijking. Amerikaans pakket ontvangen. Luchtalarm 's middags.

Zaterdag 14-4

3 zon

9.00 Appèl. Gelezen 142 blz uit Ph. Visser Door de bergwoestijnen van Azië. Gewerkt aan differentiaalvergelijking. 15.30 en 16.30 Appèl. Gegeten bieten, aardappel in de schil en hachee, patience.

Zondag 15-4

3 zon

9.30 Appèl. Gegeten stampot van warm hap uit Amerikaans pakket. Patience. Lezing Debussy.

Maandag 16-4

3 zon

9.00 Appèl. Gegeten aardappel in de schil, koolraap en jus. 500 gram boter ontvangen, ½ brood ontvangen. Luchtalarm, veel machines overgekomen Patience.

Dinsdag 17-4

6 bewolkt-zon

9.15 Appèl. Gegeten peen, aardappel in de schil en jus. Lezing Kapitein Wilson over massaverdediging, muziekuitvoering, buiten broeierig weer. Geen water. 11e les differentiaalvergelijking.

Woensdag 18-4

11 bewolkt

9.00 Appèl. Gegeten stampot van Amerikaanse warme hap. 15.00 Plaatjesappèl. Luchtalarm, geen licht, patience, geen water.

Donderdag 19-4

9 bewolkt-zon

9.00 Appèl in zandstorm. Gegeten peen, aardappel in de schil en jus. Gewerkt aan differentiaal. Lezing Majoor Koppen [majoor G.A. Koppen, Kgf. 30209] Luchtalarm. 15.00 Appèl. 's Avonds pap.

Vrijdag 20-4

7 bewolkt

9.00 Appèl. Luchtalarm 's morgens. Gegeten koolraap, aardappel in de schil en jus. Gewerkt aan integraal. 15.30 Appèl.

Zaterdag 21-4

11 regen

9.00 Appèl. 3e les motortechniek. Gegeten aardappel in de schil, droge groenten en jus. 16.00 Appèl. Gewerkt aan differentiaal.

Zondag 22-4

7 bewolkt

9.30 Appèl. Bericht Russen in Berlijn. Gewerkt aan differentiaal vergelijking. Gegeten stampot boerenkool, muziekuitvoering Dr. Walther Boer [kapitein C.L. Walther Boer, Kgf. 30485], kwartet van Haydn en Debussy, gelezen.

Maandag 23-4

8 bewolkt

9.00 Appèl. Gewerkt aan differentiaalvergelijking. Gegeten koolraap [aardappelen] in de schil en jus. ½ Amerikaans pakket gekregen. 's Avonds pap, gelezen.

Dinsdag 24-4

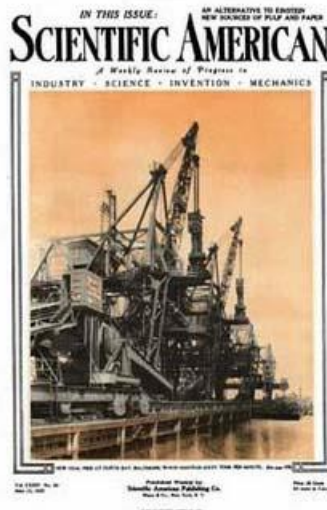
12 bewolkt

9.00 Appèl. Twaalfde les differentiaal. Lezing Wilson over aanval parachutisten in Nederland. Gewerkt aan differentiaal en gelezen Stroschip [?] van J.K. Verbeek¹¹. 16.30 Appèl. Eerste luchtgevecht van 2 jagers. Keuze over vertrek te voet naar Lübeck.

Woensdag 25-4

7 zon-bewolkt

9.00 Appèl. 15.30 Plaatjesappèl. Gegeten aardappel in de schil met goulash. 's Nachts opschudding door afwerpen van verbandkisten en geneesmiddelen. Bommen treffen barak 11 en het waslokaal. Gelezen Scientific American 2e helft 1921.

Donderdag 26-4

9 bewolkt

9.00 Appèl. 1 ons suiker ontvangen, gewerkt aan differentiaal. Gegeten warme hap uit Amerikaans pakket. ⅔ brood ontvangen.

Vrijdag 27-4

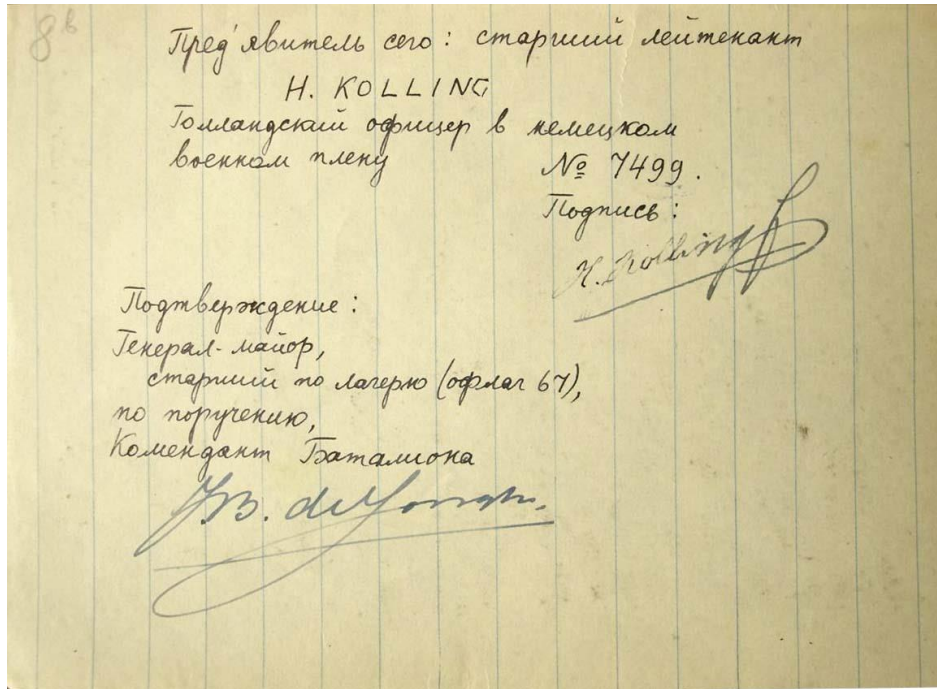
9.00 Appèl. 13e les differentiaalvergelijking. Gegeten snert. Om 12.00 bevel om 2 uur klaar voor afmars. 13.30 uitstel tot 18.45. Om 17.45 mededeling gaan niet op stap. Het pakket ongeopend ontvangen 32 sigaretten, ½ boter ontvangen. 20.00 Duitse bezetters gaan weg, alleen Ritten Von Bek [Verbindingsofficier Hauptmann Ritter von Eck] blijft met een paar mannen. Er wordt gegraven aan schuilloopgraven.

Zaterdag 28-4

10 bewolkt

Mededeling dat Göbbels vermoord is. Gegeten bieten, aardappel in de schil en jus. 20.00 luchalarm. 22.15 Alarm. 17.00 zagen wij eerste schoten, terugtrekken Duitse troepen. 23.50 Russen zijn voor het kamp aangekomen. Zijn dus formeel bevrijd. 's Nachts tot 2.00 alarm in de loopgraven. Tot 6.00 geslapen.

¹¹Het boek noch auteur kunnen traceren.

Предъявителю сего: старший лейтенант
H Kolling
Голландский офицер в немецком военном плену

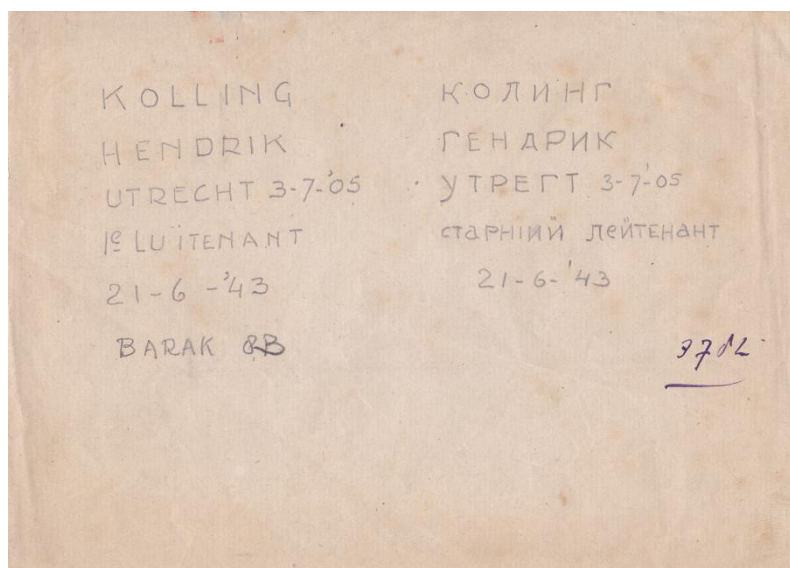
N 7499
Подпись:

Подтверждение:
Генерал-майор,
старший по лагерю (офлаг 67),
по поручению,
Комендант Батальона

Aan de presentator: een senior luitenant
H Kolling
Nederlandse officier in het Duits militaire gevangenschap

N 7499
handtekening:
[H. Kolling J.]

bevestiging:
De generaal-majoor,
oudste in het kamp (oflag 67),
namens,
Commandant van het bataljon
[J.B. de Jongh]

Zondag 29-4

9 bewolkt

9.30 Alarm. Veel artillerie vuur, vliegtuigen gooien bommen. 11.00 Russen stellen luchtdoel [onleesbaar. geschut?] naast kamp op. 14.00 luchtgevecht.

Maandag 30-4

7 bewolkt

9.00 Appèl; vlaggenparade¹². Voor het eerst gaat de Nederlandse driekleur in de mast omhoog op Prinses Juliana's verjaardag; warm water. In een dagorder van Stalin wordt Neu-Brandenburg als veroverd vermeld. Rustige nacht gehad. Belgen waren bij het huis van de Nederlandse vlag. 's Middags voetbalwedstrijd. 's Nachts 2 films, een voetbalwedstrijd in Rusland en "Sun Valley Serenade" film, Amerikaanse film.

Collectie NIMH, Objectnummer 2155_013153

¹² Filmfragment bevrijding Oflag 67 Neu-Brandenburg:
https://www.youtube.com/watch?v=gSst_gKUW2c

Dinsdag 1-5

6 bewolkt-zon

Kamp opengesteld gehad. Ook het Belgisch, Servisch, Frans, Amerikaans en Engelse kamp. Russen nemen horloges en gedragen riem af in en buiten kamp. [Monsieur] Topaze toneelspel gezien.

Woensdag 2-5

6 regen

Wandeling gemaakt naar Bargensdorf en spoorlijn. Gegeten droge groente aardappelen in de schil en jus. 's Avonds Russische film Ukraïne.

Donderdag 3-5

5 zon

Water halen aan de pomp bij de spoorwegwacht; 's middags voetbalwedstrijd Nederland-Engeland 3-2, daarna wandelen naar terrein en kazerne, 3 ons suiker, 1 pond meel, 1 ons suiker ontvangen.

Vrijdag 4-5

7 zon

Verboden om kamp te verlaten. Gegeten pap. Radio ontvangstoestel gezocht. Nederland is tegen morgen 8.00 bevrijd.

Zaterdag 5-5

7 bewolkt-regen

Gewerkt aan integraal. Gegeten erwtensoep. Voetbalwedstrijd Frankrijk-Nederland 2-4. Patience.

Zondag 6-5

8 bewolkt

Gewerkt aan differentiaal. Hockey wedstrijd Nederland-Engeland 4-1. Gegeten stampot Amerikaanse warme hap.

Maandag 7-5

9 zon

Gewandeld naar terrein en graf generaal. Gegeten erwtensoep. Patience. Sokken en bretels gerepareerd. Weer water.

Dinsdag 8-5

10 zon

Gewassen. Broek gerepareerd. Victory dag. Gegeten groente soep. Churchil spreekt voor de radio. Meisjeskoor van Joegoslaven.

Woensdag 9-5

12 zon

Hele dag misselijk geweest. Gegeten aardappelen en hachee met pruimen, vlees en gecondenseerde melk, boter ontvangen.

Donderdag 10-5

12 bewolkt

Stormachtig weer. Hoofdpijn. Lucifers ontvangen sigaretten en tabak. Ontvangen 1^e x Li...

Vrijdag 11-5

17 zon

Zonnebaden. Gegeten erwtensoep. Muziekband in siertuin.

Zaterdag 12-5

17 zon

Geen warm eten gehad. Brood ontvangen. [onleesbaar] lopen met Kapitein Voorst van Beest [kapitein J.M. Voorst van Beest, Kgf. 7738].

Zondag 13-5

17 zon

Zonnebaden. Gegeten stampot, vis klomp [?] gehad. Gewassen. Wedstrijd België-Frankrijk 1-2.

Maandag 14-5

18 bewolkt

Veel wind 's avonds. Wandelen naar Neu-Brandenburg. Gegeten aardappelen in de schil, droge groenten en jus.

Dinsdag 15-5

15 bewolkt

Brood ontvangen. 's Avonds wandelen met Kanis [1^e luitenant J.A. Kanis, Kgf. 7495] en Abrahams [1^e luitenant J. Abrahams, Kgf. 7320]. Gegeten stampot, warme hap uit Amerikaans pakket.

Woensdag 16-5

14 zon

Gegeten pruimen, aardappelen en jus met vlees. Sokken en bretels gerepareerd en schoenen gepoetst. Nederlandse werklieden delen de barakken met ons.

Donderdag 17-5

Zonnebaden. Gewandeld. Veel Russen bungelen langs de weg. Gegeten erwten, aardappelen en vlees met jus. Eerste geruchten over vertrek Amerikanen en Engelsen vertrokken.

Vrijdag 18-5

18 zon

Fransen vertrokken. Gewandeld richting Neu-Brandenburg. Pantserkazerne gezocht. Naar uitvoering strijkkwartet Walther Boer geweest. Gerucht zondag vertrekken. ½ Amerikaans pakket ontvangen.

Zaterdag 19-5

11 zon

Spinazie en ¼ Amerikaans pakket ontvangen. Belgen zijn gaan lopen uitgezonderd de officieren ingeschreven voor afvoeren. Hockey wedstrijd officieren tegen kadetten 5-5.

Zondag 20-5

15 zon

Gelopen, zonnebaden, broek gerepareerd. Gegeten vis en gort. Lijst getikt voor afvoer.

Maandag 21-5

11 zon

Veel wind. Lijst getikt [voor] afvoer. Gegeten gerstepap met bonen en suikerbrood ontvangen en 1 blik boter.

Dinsdag 22-5

12 regen

Getikt op carbon. Gewandeld naar pantserkazerne. Patience. Gegeten warme hap uit Amerikaans pakket.

Woensdag 23-5

9 bewolkt

Gewandeld naar meer. Gegeten witte bonen. [onleesbaar]

Donderdag 24-5

8 regen

Gegeten pap. Laatste Fransen gisteren vertrokken. Nog geen afvoerbericht voor de Nederlanders. 's Middags wezen wandelen naar Burg Stargard. Na eten inschrijven 53 Russen. Uiterlijk morgen zal vertrek plaatsvinden. 10.00 ochtend ⅓ deel kamp al vertrokken. Morgen om 7 uur de rest.

Vrijdag 25-5

7 regen

7 uur geen auto's, kwamen om 7.45. 9.00 waren alle auto's, 6 stuks, weg met 120 Nederlanders. Rest 's avonds. Kwamen echter geen auto's. Vertrek morgen 7 uur. Gegeten vlees, brood ontvangen.

Zaterdag 26-5

8 zon

7 uur geen auto's. Gegeten gruttensoepp, aardappelen en vlees.

Zondag 27-5

14 zon

Patience. 12.15 bericht dat wij om 2 uur met de trein vertrekken. Gegeten erwtensoep. Alles ingepakt in een wagen. Trein niet gekomen. Hele dag gewacht. 's Avonds uitgepakt.

Maandag 28-5

15 bewolkt

9 uur bevel tot vertrek. Ingepakt in wagen. 10 ½ uur overpakken op paard en wagen. 10.30 afmars. 1.00 op trein met [onleesbaar] 10.

Dinsdag 29-5

[temperatuur niet ingevuld] zon

Ontvangen ½ brood, ½ blik vlees. Thans 30 personen vertrokken om 10 uur. Om 4 uur te Güstrow in de stad gewandeld. Gegeten soep in de restauratie. 's Avonds in de hal geslapen.

Woensdag 30-5

[temperatuur niet ingevuld] zon

Om 8.45 vertrokken met auto's. Na ¾ uur 2 uur rust, voorbanden verwisseld. Om 1 uur in Crivitz. Gegeten soep en thee. 4 ½ verschijnen auto's Engelsen. 5 ½ uur vertrek. Om 2 uur in Lüneburg aangekomen.

Donderdag 31-5

[temperatuur niet ingevuld] bewolkt

Bad genomen om 2½ uur. Om 7½ uur ontbijt, bonen en spek. Tegen 9.30 vertrek met auto's naar Diepholz aankomst 7.30. Vorige dag ontluisd, vandaag, eergisteren.

Vrijdag 1-6

[temperatuur niet ingevuld] zon

Vliegveldzicht. Gewandeld door dorp Diepholz. Pap gegeten, bad genomen.

Hier eindigt het dagverslag. De rest van de reis naar huis via Zeist is niet beschreven, noch de thuiskomst.

Kampvoorschriften

Signaal

Reveille 10 sec lang; buiten Appèl 1e signaal 3 x lang
in de barak gaan; 2e signaal 3 x lang
luchtalarm 2 stoten gedurende ½ minuut.
Binnen Appèl; als buiten Appèl + 3 korte stoten.
Einde luchtalarm 3 lange stoten.

Post

Per maand wordt regelmatig over de maand verdeeld 3 brieven en 4 kaarten uitgereikt. Het bezit van aniline potloden is door de Duitsers verboden. In verband hiermee wordt met aniline potlood geschreven correspondentie niet doorgestuurd. Ook mag niet meer dan het aangegeven aantal regels worden gebruikt. Militaire, politieke of economische onderwerpen met betrekking tot het Duitse Rijk mogen niet worden behandeld. Niet toegestaan is correspondentie met personen in Duitsland geen verwanten in de eerste graad zijnde. Voor hen die verwanten in de eerste graad in Duitsland hebben, worden oproepen gedaan, verzoek per maand 1 brief en 1 kaart formulier elk ter beschikking te stellen (bij het begin van de maand op te halen bij het kampbureau) Correspondentie gericht aan instellingen voor hulpverlening aan krijgsgevangenen moeten door tussenkomst van de kampoudste geschieden. Adressen moeten met inkt worden geschreven. De brievenbus is bevestigd aan de rivierbarak, zijde kampstraat.

Adres: voor- en achternaam, rang kgf nr. III bataljon, Barak 8 C, krijgsgevangene oflag 67, Neu-Brandenburg Mecklenburg, Duitsland.

Etiketten

Bij het begin van de maand wordt aan iedere kgf 2 etiketten uitgereikt.

Pakketten

Recht gevend op het ontvangen van een pakket tot een max. gewicht van 5 kg. Onderscheid tussen blauwe en rode etiketten is vervallen. Beide soorten kunnen voor levensmiddelen en/of kleding worden gebruikt. Op elk verzendformulier moet een eventueel voorkomende passage betrekking hebbend op het onderscheid tussen blauwe en rode etiketten worden doorgehaald. In plaats daarvan kan op het adressenstrook ingekort worden, gesteld dat men wenst te ontvangen b.v. niet levensmiddelen of niet ondergoed of niet schoenen maar.... Verdere correspondentie op het adressenstrook is verboden.

Etiketten gericht aan Rode Kruis organisatie moeten via [onleesbaar] komen en bataljons [lijkt het verkeerde woord] op het kampbureau worden ingeleverd. Van daar worden deze verzonden. De etiketten gericht aan het Deense Rode Kruis. De generaal kampoudste heeft Netherlands Red Cross Society Shalton House, Shalton street, London W. verzocht de officieren die geen familie of vrienden in het buitenland hebben in de gelegenheid te stellen hun etiket aan die organisatie op te sturen. Daarbij is voorgesteld, dat bij officieren die hiervan gebruik maken bereid zijn de zending pakketten te betalen. [onleesbaar] adres en adresstrook worden gezonden. [onleesbaar] vindt zijn oorzaak in de omstandigheid dat noch de families in Holland, noch het Nederlandse Rode Kruis thans pakketten kunnen versturen.

Dagindeling

7.30 reveille

9.00 morgen appèl (9.30 zondag)

12.00 middageten

.....middag appèl

17.00 avondeten (in de regel 3 x per week, dinsdag, vrijdag, zaterdag)

17.00 in de barak

20.00 licht uit. Tussen 17.00 signaal en de reveille mag niemand zich buiten de barakken bevinden.

Licht

Het ontsteken van licht in de barak na 21.00 is verboden. Het gebruiken van lampen sterker dan 40 Watt is verboden. Momenteel gaat het licht om 17.30 aan. Gedurende luchtalarm is het verboden licht te ontsteken evenals het [onleesbaar] en het zich bevinden voor de ramen. Iedereen moet in de barak blijven. Bij overtreding wordt zonder vooraf waarschuwingen geschoten.

Kapper

Het haren knippen geschiedt in de barak welke beurtelings worden afgewerkt. Zolang de [onleesbaar] dat dit in de washokken plaatsvindt, zal de barakcommandant hiervoor zijn plaats in de barak beschikbaar stellen.

Pakketten voorraad

	extra	1e	2e	3e	½4e
tonijn/zalm		X			
varkensvleesch		X	XX	I	
cornedbeef					
leverpastei/chicken		X	I	I	
sardines			XX	II	
koffie		X	I	I	
cacao			I	I	
chocolade/snoepjes	I	XX			I
cereal		I			
boter		X	I	I	
melkpoeder		X	I	I	
jam	II	X	X	X	
vitamines		7	16	16	
cigaretten		100	100	100	50
rozijnen/pruimen		X	I	I	
suiker		X	I	I	
kaas	I	X	X	I	
zeep	X	2	2	2	
biscuits	I		I	I	
peper & zout			X	I	

De lepel is op een later tijdstip helaas kwijtgeraakt (uit zijn bezit)

Namenlijst met indeling van de hokken

In het schriftje is een los dubbel blad tussengestoken dat afkomstig is uit een ander schrift. Hierop staat een indeling van de hokken van barak 8B in Neubrandenburg opgesomd met naam en bijbehorend Kgf.-nummer:

Hok 1	Driel, v	7395	Hok 5	Koppenol	7490
Hok 1	Dekker	7399	Hok 6	Arkel, v	7324
Hok 1	Gils, v	7422	Hok 6	Bijkerk	7361
Hok 1	Hoeke	7425	Hok 6	Foppen	7403
Hok 1	Heuvel, vd	7430	Hok 6	Funke	7407
Hok 1	Jansen	7463	Hok 6	Haring	7428
Hok 1	Kornaat	7502	Hok 6	Heirman	7432
Hok 1	Oorebeek	7550	Hok 6	Muntenaar	7541
Hok 2	Gelderen, F., v	7412	Hok 6	Rooyen, v	7576
Hok 2	Hamstra	7436	Hok 7	Driessen	7374
Hok 2	Kloosterman	7487	Hok 7	Eekelen, T.J., v	7388
Hok 2	Lobatto	7511	Hok 7	Engberts	7393
Hok 2	Willebrant	7650	Hok 7	Engels	7394
Hok 2	Wertheim	7655	Hok 7	Isbrücker	7466
Hok 2	Kooning	98540	Hok 7	Koelewijn	7485
Hok 3	Boer, de	7347	Hok 7	Klausz	7488
Hok 3	Dorleyn	7382	Hok 7	Leeuwen, v	7517
Hok 3	Eynatte, v	7391	Hok 7	Luder	7521
Hok 3	Doornbos	7397	Hok 8	Fauel	7392
Hok 3	Koops	7492	Hok 8	Glerum	7408
Hok 3	Laterveer	7518	Hok 8	Groeneweg	7413
Hok 3	Schluter	7602	Hok 8	Haack	7427
Hok 3	Schmidt	7603	Hok 8	Heide, vd	7431
Hok 3	Sikking	7604	Hok 8	Meddens	7536
Hok 3	Tiggelman	7623	Hok 8	Mulder	7538
Hok 4	Beeke, ter	7345	Hok 8	Nieuwenhuyzen	7544
Hok 4	Dop, v	7383	Hok 8	Panhuis	7561
Hok 4	Dresselaars	7386	Hok 8	Wieringen, v	7659
Hok 4	Fekken	7402	Hok 9	Coeverden	7366
Hok 4	Hoekstra	7444	Hok 9	Ede vd Palts	7387
Hok 4	Kaptein	7476	Hok 9	Frantz, L.H.	7404
Hok 4	Wissels	7652	Hok 9	Fromberg	7406
Hok 4	Mourits	7723	Hok 9	Kanis	7495
Hok 5	Brauers	7346	Hok 9	Kolling	7499
Hok 5	Berding	7349	Hok 9	Müller	7542
Hok 5	Boxtel, v	7356	Hok 9	Niederer	7545
Hok 5	Deursen, v.	7381	Hok 9	Schrage	7611
Hok 5	Harkema	7424	Hok 9	Teurlings	7614
Hok 5	Ihnken	7460	Hok 10	Jong, de	7459
Hok 5	Kuyl	7478	Hok 10	Jonge, de	7467
Hok 5	Klein	7479	Hok 10	Kater	7474

Hok 10 Kosten	7480	Hok 10 Nawijn	7546
Hok 10 Kreuger	7494	Hok 10 Willems	7647
Hok 10 Muller	7535		

Waschlijst met Kgf.-nummers

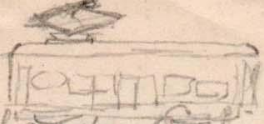
Op de andere helft van het blad met de bovengenoemde hokkenlijst staan een hele reeks Kgf.-nummers zonder namen met daarbij het woord 'Waschlijst'. De Kgf.-nummers zijn dezelfde als uit de hoklijst hierboven.

Achter de Kgf.-nummers staan getallen tussen haakjes waarvan niet duidelijk is wat ze betekenen. Mogelijk het aantal te wassen kledingstukken? Ik heb ze hier weggelaten.

7324	7391	7422	7474	7517	7603
7345	7392	7424	7476	7518	7604
7346	7393	7425	7478	7521	7611
7347	7394	7427	7479	7535	7614
7349	7395	7428	7480	7536	7623
7356	7397	7430	7485	7538	7647
7361	7399	7431	7487	7541	7650
7366	7402	7432	7488	7542	7652
7374	7403	7436	7490	7544	7655
7381	7404	7444	7492	7545	7659
7382	7406	7459	7494	7546	7723
7383	7407	7460	7495	7550	98540
7386	7408	7463	7499	7561	
7387	7412	7466	7502	7576	
7388	7413	7467	7511	7602	

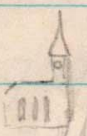
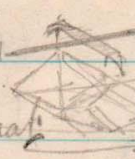
Overige namen die elders in het schriftje in de zo genoemde 'sigarettenbalans' staan vermeld:

Fransen	M.J. Frantzen, Kgf. 7405
Franz	L.H. Fransz, Kgf. 7404
Kolkman	J. Kolkman, Kgf. 7482
Sam	waarschijnlijk S. de Vlieger, Kgf. 98060
Van Ekelen	1 ^e luitenant Th.J. van Eekelen, Kgf. 7388
Kraa	J. Kraa, Kgf. 7497
J.W. v. Gelder	J.W. van Gelderen, Kgf. 7419

pruilloot

Hlok 1 7395 v Driel Hlok 3 7623 Tuffelman Hlok 5 7381 v Deursen Hlok 7 7374 Dierren Hlok 9 7515 v Dierren
 7399 Dekker 7347 de Boer 7419 Klein 7366 Coevora
 7485 Hoeks 7302 Doleyn 7424 Harlama 7393 Engbers 7611 Schrage
 7463 Jansen 7603 Schmitt 7349 Boeding 7466 Isbicker 7387 Ede & Pa
 7502 Kornaat 7518 Latereer 7356 v Boekel 7521 Luder 7495 Kanis
 7422 v Sils 7602 Schluter 7460 Jhrken 7408 Klausz 7614 Teurlings
 7430 v Nieuw 7391 v Eynatten 7478 Kenyl 7399 Engels 7499 Kolling
 7550 Oprebeck 7604 Sikkling 7346 Brauers 7405 Kochwijns 7406 Fromberg
 Kolling 7397 Doombas 7496 Koppend 7380 v Echelen 7542 Müller

Brantland Liza 7492 Koops 7517 v Lauwen 7401 Franz
 Hlok 10 7494 Kruger Hlok 8 7408 Glenum Hlok 6 7576 v Roojen Hlok 4 7682 Wissels Hlok 2 7655 Verhulst
 7474 Kater 7561 Panhins 7402 Foppen 7345 ter Beke 7658 Willebrand
 7480 Kosten 7427 Slaak 7324 vchiel 7476 Kaptein 7407 Kloodman
 7459 de Jong 7544 Wierwenhuyzen 7541 Muntenaar 7401 Fekken 7511 Lobatto
 7467 de Jonge 7418 Groeneweg 7407 Funke 7444 Slodobra 742 v Goldou
 7546 Nawijs 7481 v Sleide 7361 Bijkerk 7386 Dresselans 7436 Hamster
 7535 Müller 7538 Mulder 7432 Heirman 7383 v Pop 90540 Koning
 7647 Willens 7392 Fanel 7428 Haring 7723 Mauris

Sijlberg 7536 Medders 7689 v Wieringen
 A L L L L P P L M N O P Q R S T U V W X Y Z A A A A A
 H H H H H I I I I I J J J J J K K K K K L L L L L M M M M M N N N N N O O O O O P P P P P Q Q Q Q Q R R R R R S S S S S T T T T T U U U U U V V V V V W W W W W X X X X X Y Y Y Y Y Z Z Z Z Z

